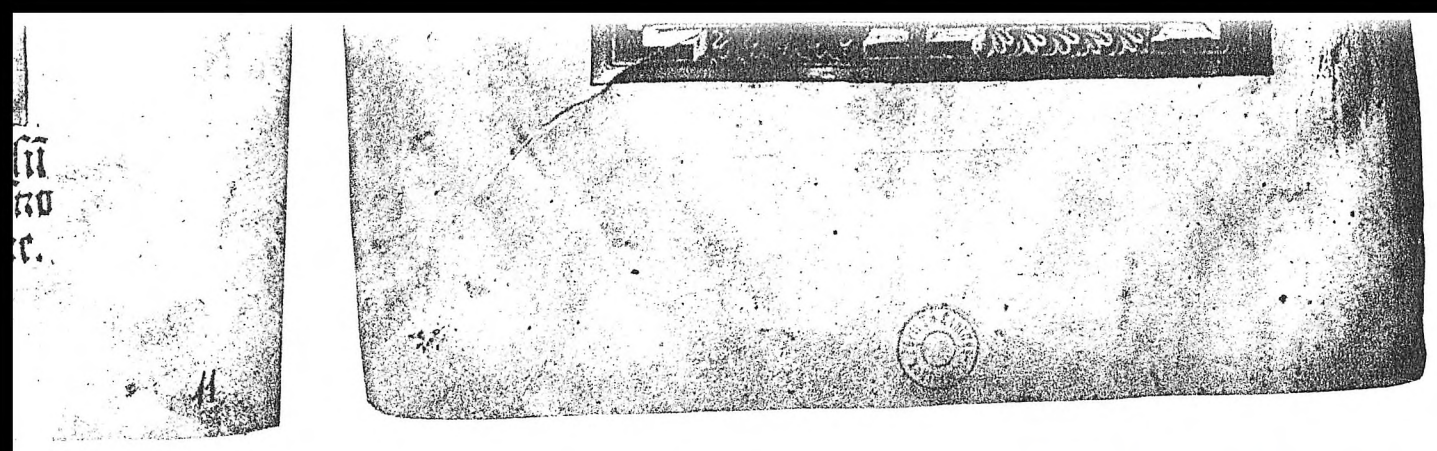

ralbibliothek, MS. Rh. 75, f. 11, 12 v. S. XI. verkl.

Bruckner. SMAH. 4, Taf. XXV

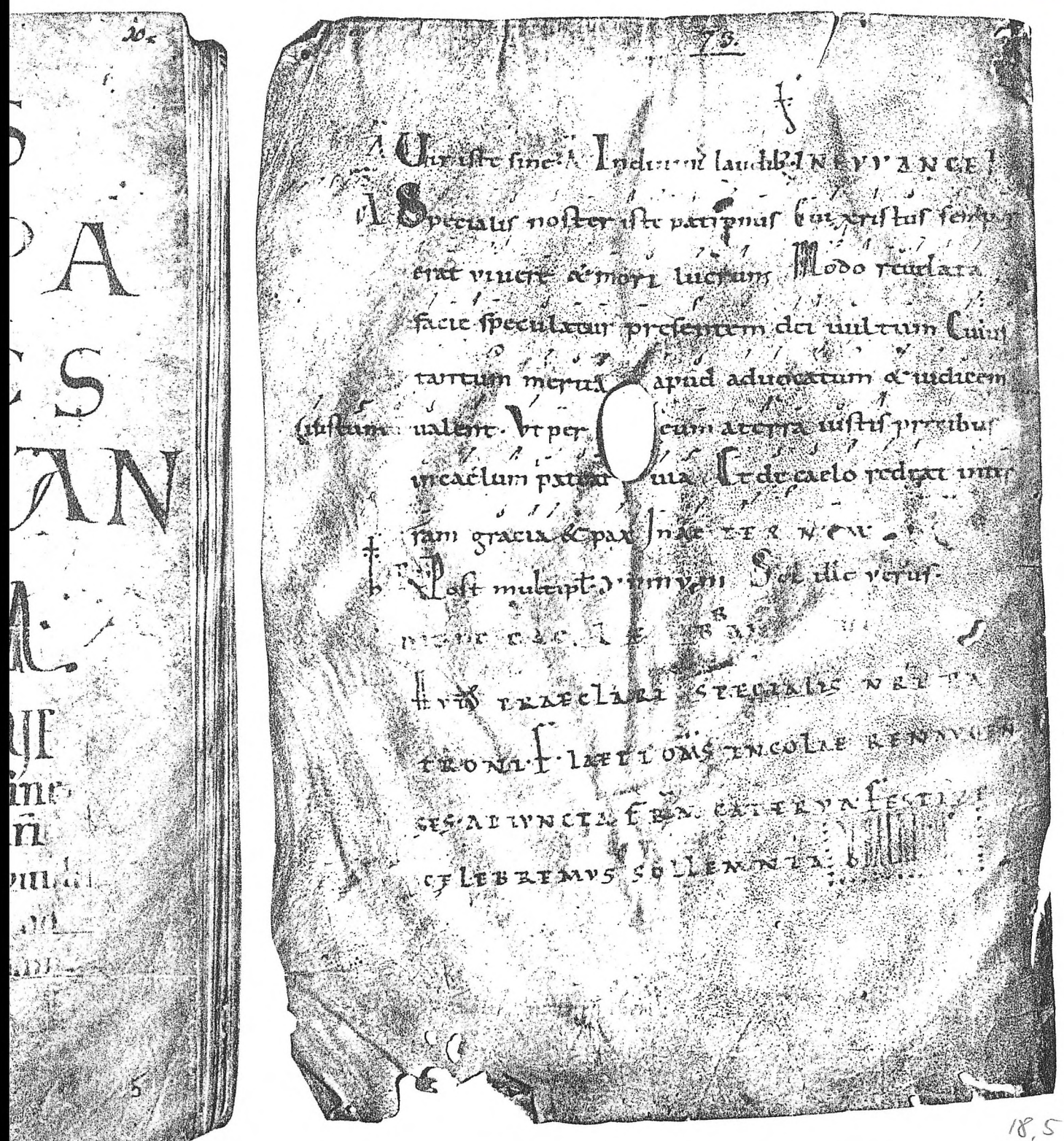

S. XI/XII. verkl.

ehr. Zeitschr.

ZÜRICH Zentralbibliothek, MS. Rh. 103, f. 37 v. S. XI

18,5 x 13,2 cm

Pleskás, Drama en Rettenresponsorien d. kl. kirche Rheinau (1984)

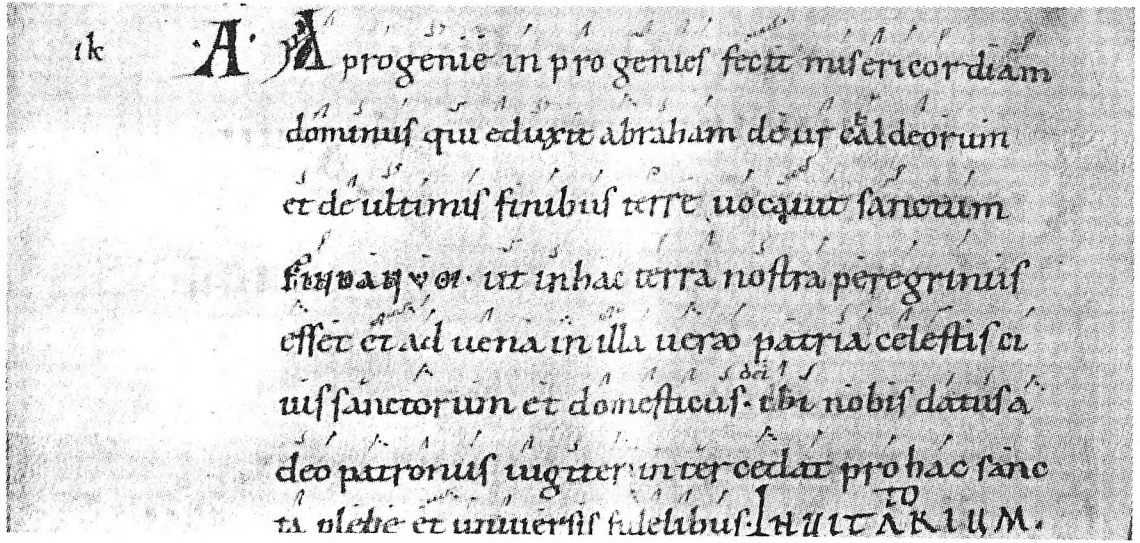
1k A A progenie in progenies fecit misericordiam
dominus qui eduxit abraham de ur caldeorum
et deultimis finibus terre uocauit sanctorum
suum ut inhac terra nostra peregrinus
esset et ad uenia in illa uero patria celestis ci
uis sanctorum et domesticus. ubi nobis datus a
deo patronus iugiter intercedat pro hac sanc
ta plebe et uniuersis fidelibus. IHUITARIUM.

Reichenau n. XI 2/4 ?

Abb. 3: Rh 103, S. 65 = fol. 33v

Ms. Rh. 103, f. 29v

ura ē uersatio si estis ia qđ uouistis· incelis fo
re debet. Illuc dirigite mtē· illuc absconditē urtā urām· donec fuerē ꝑ transeat
dñi· quo beata di genitrix hodie ꝓuolauit·
Ibi nāq; habetis sponsū· ibi pontificē· ibi oma
que cūq; que sistis. Illuc dirigite mtē·
ut xp̄e uirginis filius apparuerit in fine
seli· cū ipso & uos appareatis in gla Amn·
Sidm omps urtā dederitq; salutē·
Promissū cō plebi opus deuota uoluntas·
Iudicioq; diē· liq̄dis monstrabo loquelis·
Hinc opto ut uigeas· valeas· pselā felix·

M. Alba cella que n sci blasii dr uidelicet, ppa
fuit cuiusda nobilis· uri nomine sigmar· qui
ꝑsemet ipso & filio suo· cui nom luther in· sub
cfirmatione tradidit renaugie· ad stabiliendū
seruitū· s· marie· annuente dño wolueneē
loci hereditario· nomine·

Zürich ZB. Rh. 103, fol. 29v

Gaudeas tamũ retinens patronũ BLASIO mul
tum decorata sco Compta thesauri precio
iocundi Augia RHENI
Te simul fusis precibus rogamus Cuiũ fau
tor manicas tuorũ Ad thronum xpi mi
moresto nostri Optime BLASII
Sicut fixum latet in ore dum nocens quę
quam male guttur angit Hic tui dignam
capiat medelam munęris apti
Laus honor summo deo omne patri cũ
aequali sua doxa pl. pneumati uirtus
maneat supremo tempore cvnctis.

NB.

Ecclia ꝓpe sunt S. BLASII decret. ppria fuit cuius dã nobilis uiri nomine
monachi
Cunradus qua. p semetipso & filio suo cui nom Lutherus olim confirmato
tradebat prędia quę. stabiliendu sigillũ S. [illegible]
nomine hyolarens eiusdem loci heredes pro tutela.

Zürich ZB. Rh. 103, f. 30av

Abb. 166a

Ms. Rh. 103, f. 30v

C audras tamũ reuerens patronũ BLASIO mul
tum decorata sco Compta thesauri precio
iocundi Augia RHI[illegible]
Te simul fusis precibus rogamus Cuiũ fau
tor mancas tuorũ Adytorum xpi mo
mor esto nostri Optime BLASI.
Sicut fixum latet in ore Lux nocens quic
quam male guttur angit Hic tu dignam
capiat medelam munere apte.
Tu honor summo decus omne patri cũ
natali sua dextra pl. precamur ut nos
mereat supremo tempore cernere.

N.B. Ista cella dicitur nunc S. Blasii [illegible] addicta propria fuit cuidam nobili viro nomine [illegible] monachi qua pro remedio sue & filii sui cui nom[illegible] contulit primaeve. Stabiliendu siquidem [illegible] pro voluerit eisdem loci hereditario iure.

Zürich StB. Rh. 103, fol. 30v

Ms. Rh. 103, f. 32r

Ir pñia sacrum scla pomia dñe.
ALIVA D' MATVTINA.
CRETOR OMNIS HAC
die devota plebs ecclesie tu
das devo laudis nouae flagran
te persolutus fidei tuae.
TENDANS exul saeculi Con
cussus esse tus potu. Adeptus
est premia sui laboris primy
Cui nocte tus huius inuia. Cum
singularis se fera Insertet mox
sim erechdit Insertum p
is & latronum turbida. Seruas
tuus diua Insidiarum seu
a Mortisque struxit specula.
Microne sed ubi dii Armas
hic an eptu. tue tus salutis

Zürich ZB. Rh. 103, fol. 32r

Ms. Rh. 103, f. 33r

Beatitudinis simul heresilliusi.
Terre uiuencium possidet eulogium.
Sic enutritus aula pharaonis.
Opes regni moyses spernens caducas.
Habuit hunc sue moribus ueram
assedam uite. Dñi xpi.
Dum bonus seli ptulit imperium
Etollas carnium egyptiarum
uitalis hostie solo respuit amore.
Et manna celicum deq, petra potū
sub pedibus ut aret uia fame siti lassis.
Hinc xpe hunc sue iam participem
mense. Dñorum.
Plene ppetuus amittit delicius.
Ubi gutta peum nos pauxilla sua
Estuantes igne refrigeret anime
auriculari de summo. In natiui
tate. S. Fridani. Inevg.

Zürich ZB. Rh. 103, fol. 33r

Zentralbibliothek Zürich, Ms. Rh. 103, f. 38r
(vergrössert (Originalgröße: 18,7 × 14,0 cm))

Ascendunt usq; adcelos & descendunt usq; adabrs
sosanima eorũ malis tabescebat;
Turbati sunt & moti sicut ebrius & omis sapi-
entia eox devorata est;
Et clamauer ad dnm cũ tribularentur & de
necessitatib; eorũ eduxit eos; [illegible] cuis
tutam fecit procellã eius in auram & silue fluctus
eius [illegible] silue & deduxẽ eos in portũ
uolun[illegible] uris filius hominum;
Et exaltent eum [illegible] seni eduxerunt eum & mirabilia ei
in exaltatione eũ in ecclesia plebis & in cathedra
seniox laudent eum; [illegible] instrum [illegible] amauũ in ca-
posuit flumina in desertũ & exitus aquarũ
in terra fructifera in salsugine amalicia inhabi-
tantiũ posuit deserta in stagna aquarũ & terã sine
aqua in exitus aquarũ; [illegible] uitatẽ habitationis, 38
Et collocauit illic esurientes & constituer[illegible] ci-
uitatem inaucrunt agros & p[illegible] tauer[illegible] uineas &
fecerunt fructum

Zürich ZB. Rh. 103, fol. 38r 38r

Videns ihc turbas ascd' in monte. Ouxt. B. Aug.
Dixit ihc dns suis. Nos estis sal terre.
Dixit ihc. d. s. Nolite putare quia veni solvere legē.
Dixit ihc. d. s. Amen dico vobis. nisi habundauerit iust. v. pl.
Dixit ihc. d. s. Esto cōsentiens aduersario tuo cito dū es in via.
Dixit ihc. d. s. Audistis q dictū ē antiq. non pmittes.
Dixit ihc. d. s. Audistis q dictū ē antiq. diliges pximū tuū & odio h. t.
Dixit ihc. d. s. Attendite ne iustitiā vram faciatis coram h.
Pat nr. qui es in celis. s. a. p. e. t. s.
Dixit ihc. d. s. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite. t.
Dixit ihc. d. s. Nemo potest duob. dnis servire.
Dixit ihc. Nolite iudicare ut non iudicemini
Dixit ihc. Adtendite a falsis pphetis.

INCIPIT LIBER AVRELII AVGVSTINI DE SERMONE DNI IN MONTE HABITO

SERMONEM QUEM LOCVTVS est dns ihc in monte sic meo iudicio scam matheum legimus. satis pie sobrieq. ēt diligenter arbitror. puto q̄ inuenitur meo quamuis admodum optimos pfectus huius xpiane modum. Q̄ pollicerī non temere audemus. sed ex ipsius ēt dni uerbis conicimus. Nā sic ipse sermo concludit. ut apparet. et mea pcepta ēē omnia. que ad

KANTONS-(UNIVERSITÄTS-)BIBLIOTHEK ZÜRICH *

Zürich ZB. Rh. 108. fol. 1r

q̄ dicturi sunt. in nomine tuo, pphetauimus. et de
monia eiecim⁹. et uirtutes multas fecimus. Legat
q̄ quanta fecerint resistentes famulo di moysi
magi egiptiorū. aut si hoc nuuq̄ legere. q̄d n̄ in nō
mine xp̄i fecerunt. Legat que ipse dn̄s dicit
de pseudo pphetis. Tunc si quis uobis dixerit. ecce
hic xp̄s. nolite credere. Surgent enī pseudo
xp̄i. et pseudo pphete. et dabunt signa magna
ita ut in errorē inducantur. etiā electi. Ecce
p̄dixi uobis. Quā q̄ mundo et simplici oculo opus
ē. ut inueniat uia sapientie. cui tante mali
et puerorū hominū deceptiones errores q̄ ob
strepunt. Quos oms euadere. hoc ē uenire ad
certissimā pacē et imobilē stabilitatē sapien
tie. Vehementer enī metuendū ē. ne studio
altercandi et c̄tendendi q̄sq̄ n̄ uideat. quod
a paucis uideri potē. ut parum sit strepitꝰ. cō
tradicentiū. nisi etiā sibi ipse obstrepat. q̄p
tinet etiā illud quod apostolus dic. Seruū aut
dn̄i n̄ oportet litigare. sed mitē ē ad oms. do
cibilē. patientē. in modestia corripientē diuersa
sentientes. ne forte det illis ds penitentiam ad ag
noscendā ueritatē; Beati ergo pacifici. qm filii dī
uocabuntur; Conclusio q̄ huius totius sermonis. quā
imbibitē inferat. ualde attendendū ē; Omnis q̄ q̄ au
dit uerba mea hec & facit ea. similis ē uiro sapienti
q̄ edificauit domū suā sup petrā. Non enī quisq. firmat

Zürich ZB. Rh. 108, fol. 77r

Abb. 169a.

bro addutae & suae animae; Et tale
pertimens pastor futuram discus
sionē pastoris decredit soub; cum
dealien' caus & rationib' reddit
desius sollicitus; & cū dean̄ monī
tionib; suis emendationē alius sub
ministrat. ipse efficitur auctius
emendatus

DE ADHIBENDIS AD CONSILIŪ FRĀB;

Quotiescunq; aliqua p̄cipua agenda sunt
in monasterio. conuocet abbas om
nem congregationē. et dicat ipse.
unde agitur. Et audiens consilium
fratrum tractet apud se. Et quod ui
tius iudicauerit faciat; Ideo autē
omīs ad consilium uocari diximus. qua
sepe iunior dn̄s reuelat quod melius
est. Sic autem dent fratres consiliū

Zürich ZB. Rl. III, p. 24.

In̄ sci Laurentii;

Magnis Api colimus triumphum.
annuum tempus uenerando cuius
cernua uocis pce iam potiundus
orbis adoret;

Pontifex Xystus monuit ministrū.
fixus in ligno crucis exequentis.
me cito poenam patiendo mag
nam ibis ad astra;

Sortior natus petit ut talentū pon
dus ignoti manifestet omne mer
te uesana cupiens tollere auream

Spreuit hic mundi pretiosa dona
fert opem nudis alimenta dan
dis eluendis nummos miseris ca
pimus corde flagranti;

Ignis torquetur stabili tenore
sordis arcetur superat ut mam

Zürich ZB. Rl. III, p. 199

lignum suū damna scām plora
in aeuum·

M eret extinctū colubet ueneno uno
pssis solita doloss luget assumptum
uetetem colonum in paradysum·
P ctucifs signum cruciset iocundum
ptcu dulcas pcaum cruoss iure clemen
ti famulos atroci ctipe morti;
D cea regnanti supeto patenti laus
simul pli maneat potenti cum cho
etcno patteq· digno pneumate
sco
octe sutgentes ungilem omss semp in
psalmis meditemur atq· uutibus
totis dno canamus dulcet ymnos
t pio tegi patatet canentes cum
suis scis· metea[illegible] aulam ingre
di cęli simul & bextam ducete uita

Zürich ZB. Rh. III, p. 205

salute ductus es te supplicitet depre
camur ut nra deleas peccata ut et
depretentus malis nris semp ate in
ueniamus ctenia et defuturis ungi
ter abeamus custodiam· Qui cū patte.

A D S E X T A M·

D Ne deus ibu xpe qui dum sexta
pperditione mundi crucis ascen
disses lignū uniuersus mundus in
tenebras conuersus est· illam no
bis lucem manima & corpore
nro semper tribue per quā ad
etcnā uitā peruenire mereamur
qui cū patte· A D N O N A M·

D Ne dss ibu xpe qui hora nona
crucis patibulo confitente latro
ne inta mena paradysi etansisse
sussisti Te supplicitet confitentes

Zürich ZB. Rh. III, p. 208

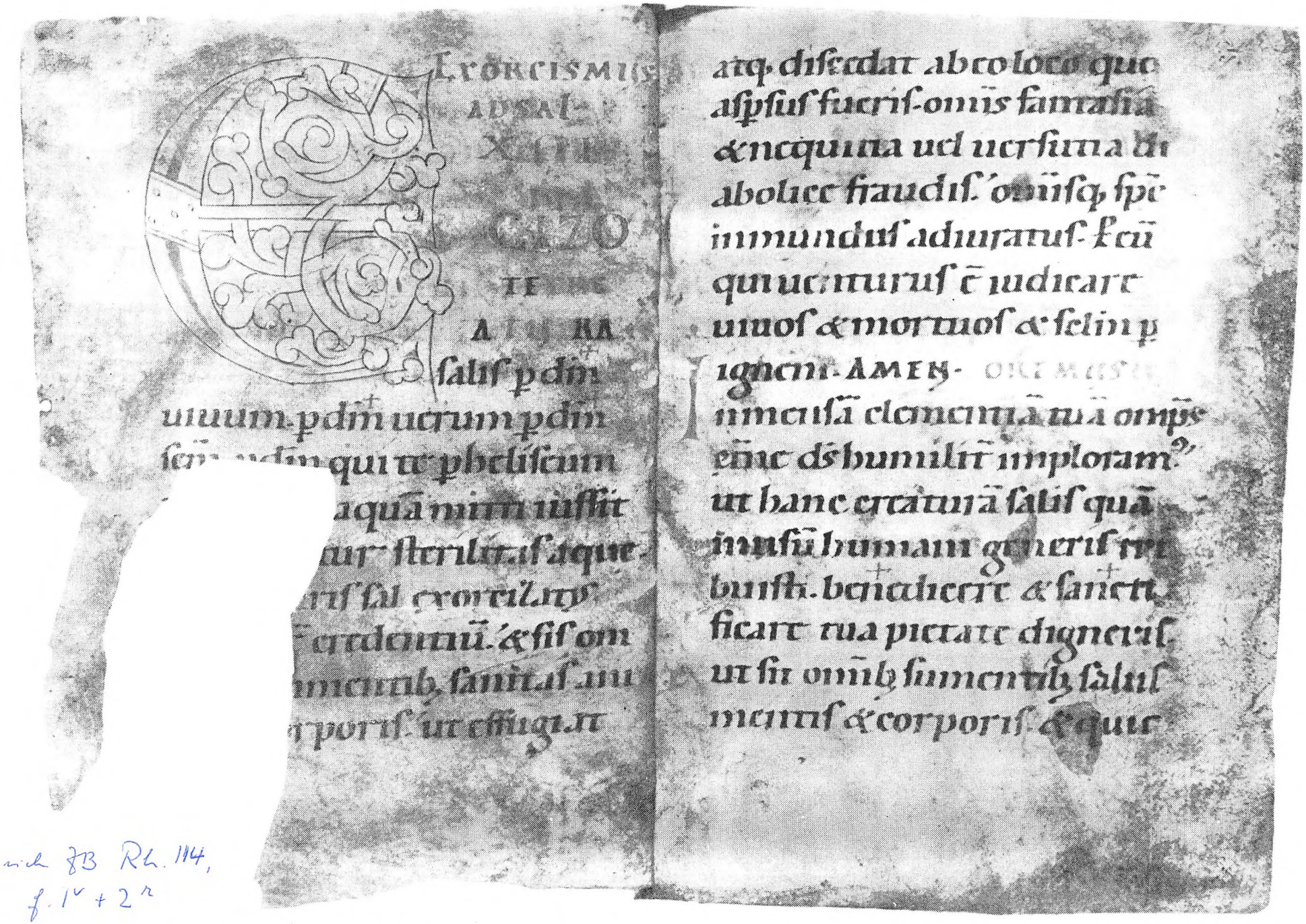

Zürich ZB Rh. 114, f. 1v + 2r

Hürlimann, Das Rheinauer Rituale Tafel I

Tafel I (fol. 1v und 2r)

tus huius luminis irradiata fulgo
ribus & carni regis splendore il
lustrata tam totus orbis se senciat
amisisse caligine. Letetur & mat
ecclia tanti luminis adornata ful
goribus. & magnis populorum uocib;
hec aula resultet. Qua propter
assistentes uos fis kmii adtam mi
am sci huius luminis claritate
una mecum queso dei omnipoten
tis. miam inuocate. ut qui me
non meas meritus inter leuitarum
numerum dignatus e aggregare.
luminis sui gam infundendo.
cera huius laudem implere pre
cipiat. Per dnm nm ihm xpm

filium suum qui cum eo & spiritu sco
uiuit & regnat ds. Ecclesia scla sclorum.
Dns uobcum. Et cum spu tuo. Sursum corda.
Habem ad dnm. Gras agamus dno deo.

Dignum & iustum est.

Vere quia dignum & iustum est nos
uisibilem deum omnipotentem
patrem filium q; eius unigenitum
dnm nm ihm toto cordis ac mentis
affectu & uocis ministerio personare.
Qui pro nobis eterno patri ade debitum
solutum & ueteris piaculi cautionem pio
cruore detersit. Hec sunt enim festa
paschalia in quib; uerus ille agnus
occiditur cuius sanguine postes consecrantur.
Hec nox est in qua primum patres

Ms Rh 114 fol. 43v ✓

Hirschmann, Das Rheinauer Rituale Taf. II

Zimelie FB Rh 114, f. 42v + 43r

ucnirt cſortiũ-℟. Adbarbã

Dñe cui ſpũ creatura tond' omis inclinatus adutia congaudet. exaudi pces nãs ſup hunc famulũ tuũ ℣. iuuenilis ętatis decorem. & florem primis auſpicijs adtondendũ exaudi dñe. ut nomĩ, ꝓtectionis tuę munit auxilio. cęleſtẽ benedictionẽ accipiat. & ꝑſentis uitę ꝓſidijs gaudeat & cẽ. ℟.

Poſt cuglin maioris miſſe ord' monachoꝝ ẽ agend' hoc modo.

Ego fr' ℣. ꝓmitto ſtabilitatẽ & conuerſionẽ morum meoꝝ & obedientiã ſecundũ regulam ſcĩ BENEDICTI coram deo & ſcis ei' in hoc monaſterio REQUIEſcit quod ẽ ſtructũ in honore ſcę MARIE GENITRICIS dñi. in preſentia domni. ℣. abbatis.

Hoc ꝓ'quã ſinguli legunt t. uenia ſup manũ & genua ꝓcumbẽt hẽ uſq; dicẽt. V. Suſcipe me. Quib, ẽ cuncti reſpond' adum

Trier StB Rh 114, f. 66v - 67r
Hirschmann, Das Rheinauer Rituale Taf. III

Zürich ZB. Rh. 132, fol. 9r

Zentralbibliothek Zürich } Ms. Rh. 132, f. 9r
leicht vergrössert
(Originalgrösse: 14,7 × 12,2)

Predicebant ãdmũ...m qui ...ratur nobis ...

dẽm ãdhuc ...nomẽm ...ra ...

Quemquẽris ...epulcro ...picolę R. Iesum na...

...renum crucifixum ...celicolę

...riest ...me surrexit sicut predixerat nemi...

...tate quia surrexit ...sepulcro ...

Quid regna poli facias nunc dicite nobis

Nunc puerum xpm genus gremiq; ...

...em puerum genus nobis gremone ...

Quis deus ...e homo, precor ...

...

Zürich ZB. Rh. 132, f. 9r

Ms. Rh. 132, f. 14r
Zürich ZB., Rh. 132, f. 14r

Maiestas
lebant om
i descenden
rr et collau
minum
m sollem
t salomon
et pspera
s israhel
entes plau

dare manibus iubilate deo iubila
deo
nam do
omnem terram. Vii. Subiecit
populos nobis et gen tes sub
pedibus nris aeuia:

Viri galilei. Vi. Cumque intuerent
tur meelum euntem
illum ecce duo uiri astiterunt iuxta
illos muestibus albis qui et dixerunt hic.

Zürich ZB. Rh. 132

date manibus iubilate deo iubila

deo uoce exultationis .vii. Quo

niam dominus summus terribilis

rex mag nus sup

omnem terram .viii. Subiecit

populos nobis et gen tes sub

pedibus nris aeuia:

Vir galilei .vi. Cumque intueren

tur meelum eunten

illum ecce duo uiri astiterunt uixta

illos uestibus albis qui et dixerunt hic

Zentralbibliothek Zürich, Ms. Rh. 132, f. 24r
Zürich ZB. Rh. 132, f. 24r

Gaude xpi sponsa virgo
mater ecclesia. Omn̄q̄ de
nacione generas illu
stras quotidie Perq̄s mfero
superes ac celi t ianuā ēcli
es. Hanc pandunt hodie
quoꝫ festa veneran̄ hec
duo luminaria. Ex q̄ bus
iacobus in iudea per virtu
tem reluxit et samaria.
Aegros curans demones fugans
mortuos ad vitam verbo
revocans. Magos sana um
cens doctrina fidei paravit
corda plurima. Post ut agnus

Je S. Jacobo et Christophoro in HSXIV.

24

Ingentem leuigat. peccum fratrum reuocat oculos
iam delusos IGNIBVS.
Lapsum monachum p membra tritum sua prece re
donauit ANIMAE
Culpam prodidit presumpti cibi. et hospitem
culpa notat SIMILI. mistico.
Perfidi regis machinamenta sagax DETEGIT.
Pro sera mente debito talione PESSVMDAT.
Qui clericum hostepti uasum liberat. et uentura NVNCIAT
Qui feream rupbi mentem inuehat. atq famem MITIGAT
Verbo carne soluat ligat iam animas sed absolui pane
Naues absq pido seruans uas utrum ipse pressum
plangit emulum.
Solo lumine enodauit RVSTICVM.

Sed oramine iam exti
Ipse animam capiã
importari SFV
qua ipse gloriosus

MEVIA.

do mine core
rp ris' inima

fecundet.

PERFES
summe PA
Quam cure gregi

Zürich ZB. Rh. 132 fol. 28v

te et pro eo post tergum tu um omnia
peccata eorum quia non inser
nus con bitur tibi nec mers lau
da bit te
Tuam deus dep
cimus pietatem ut eis tribuere dignetis
lucidas et quietas mansiones. Quia

feria VI. pasche.

Ymnum paschali laudes immolem
xpiani Agnus redemit oues xps
innocens patri reconciliauit pec
catores Mors et uita duello con
flixere mirando dux uite mor
tuus regnat uiuus. Die nobis

Zürich ZB. Rc. 132, Zentralbibliothek Zürich, Ms. Rc. 132, fol. 302

maria qd uidisti in uia Sepulchr
xpi uidisti gloriam uidi re
surgentis angelicos uestes sudá
rium et uestes Surrexit xps
spes nra precedet suos in galile
am Credendum est magis soli
marie ueraci quam iudeorum
turbe fallaci Scimus xpm re
surrexisse ex mortuis uere
tu xpe nobis rex miserere.

Hymnale sancti finniani

CONFESSORIS XPI.

Summa laude die nunc pari[s] finia
ni celebremus Qui sub eremi[ti]o prec

pri patriarche
derelicto Peregri
deuise fide plen
mul berens illus
eulogiu Sic enu
Oper regni mer
Habuit hunc fue
uit Quam bonus
xpi Collatum
hostie solo respui
cu de q petra po
nie sue Lassi Hinc
participe mense
delicii Vbi gutta

Zürich ZB. Rc. 132
Ms. Rh. 132 f. 30 Verso
fve. 30v

pūi pātriarche Cognationis et patrie affectū
derelicto. Peregre duce subsequens di-
uine fidei plen abrahe. Beatitudinis si-
mul hereditē illius. Terre nutentiū possidet
eulogiū. Sic enutritus aula pharaonis.
Spei regni moysen spernens caducas.
Habuit hunc fuit moribus uerū aserla-
tum. Dum bonus secuti prebuit in ppetuū
xpo. Collatū cū egiptiorū uitalēs
hostie solo respuit amore. Ut manna ce-
leste. de q petra pōt suppeditāret ut fa-
me sue satisfaceret. Huic xpo hunc fuit iam
parasceue mense. Plene et prius admitte
delicias. Vbi gutta prestat nō patuisse.

Zürich ZB. Rh. 132 Zentralbibliothek Zürich, Ms. Rh. 132, f. 31 Recto
Acc. 31 r

Zentralbibliothek Zürich Ms. Rh. 132, f. 35 recto

Sca p orbem ꝯgregatur ecclesia nemorata.

Iusq; sacris in laudib; hodie gyraulat.

Scto quem sacer apostolicus.

Xpi teutam censuit fore.

Vagu sanguis ꝓpinatus fieret.

Impontq; manus apeat & altaribus.

Hic signis cepit pollescere crebris

Nam uirtute & gracia plenus claruit.

Hic synagogis disputat sco pneuma freti

Legis legales docuit cunctas xpm sonare.

Cui p uanus uidit addexteram patris

Hm stantem se corroborantem.

Quem plebs lapidibus pterunt impia

Et se flexis xpm genibus orantem.

Zürich ZB. Rh. 132, fol. 35r

Zürich ZB. Rh. 132 fol. 35r

Sed per orbem ecclesia meneratur.

Iusq; sacris in laudibus hodie gratulet.

Scelo quem sacer apostolus.

Xpi teneram censuit fore.

Ue agni sanguis ppinator fieret.

Impiorum manus aperat & altaribus.

Hic signis eque polleret crebris

Nam uirtute & gratia plenus eluma.

Hic mfynagogis disputat seo pneumate fret.

Legis legales ebenus cunctas xpm sonare.

Celi p ianuas undi addextram patris

Ihm stantem se corroborantem.

Quem plebis lapidibus pterunt impia

Et se flagris xpm gemibus orantem.

Ms. Rh. 132, f. 77 verso

Zürich ZB. Rh. 132
fol. 77v

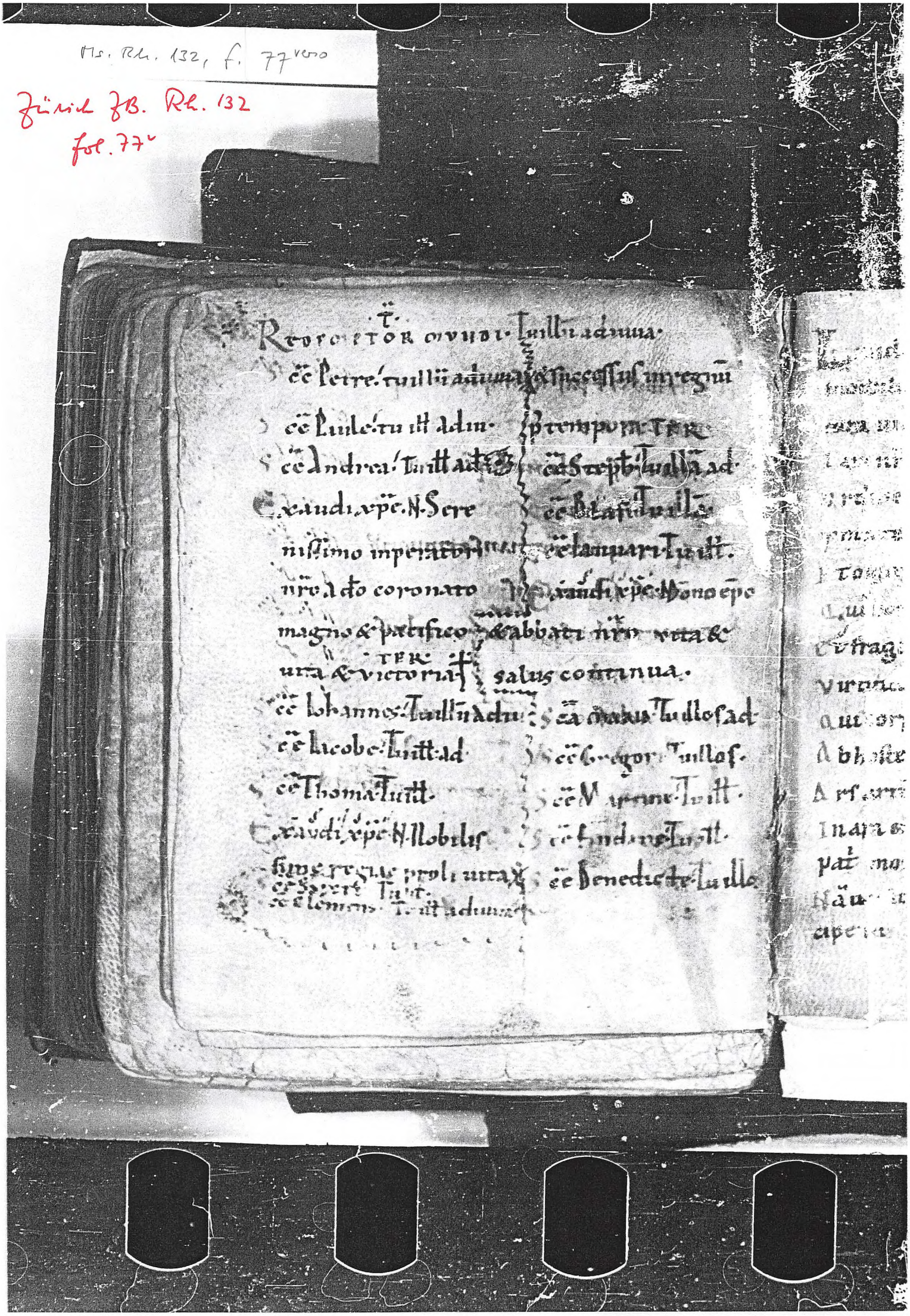

R ector omnibus Tullii a anna
cc Petre Tullii a anna & successus in regni
cc Ludo Tullii ad im- prempom TER
cc Andrea Tullii ad cc Gregorii Tullii ad
cc Claudi xpc. N. Sere cc Blasii Tullii
nissimo imperatori cc Lamperti Tullii
nro ad to coronato cc Claudi xpc. Nono epo
magno & patrico cc abbati nro vita &
ura & victoria TER salus comunua.
cc Johannes Tullii ad cc Gamaus Tullio ad
cc Jacobe Tullii ad cc Gregorii Tullio
cc Thome Tullii cc Marine Tullii
cc Claudi xpc. N. Nobilis cc Andree Tullii
filius regis prolixura cc Benedicte Tullio
cc Petri Tullii
cc Clemens Tullii ad

[illegible] recepta uoce. O ce paſche
[illegible] ſuplici. O mus in hac die rerū na
[illegible] ſonet unmensa filio di grās.
[illegible] celeſtis ſanctuarii milites.
[illegible] uenu in nra uos adunare gaudia.
[illegible] ſupa parit resonat infer
[illegible] ihc gratulet eneñ. ſ. ut patens
[illegible] cauſa dr ho naſcet na clarum.
[illegible] te dnas oculens pbra ſuſtinu
[illegible] ut dr emicant nobili.
[illegible] nrm ſm neceſſitate ſruens uer trige
[illegible] ñe aguu neq; diuitas patuit
[illegible] deluſit donec uenis nodu ꝓcula ſecuit
[illegible] hoſtia ſe ꝓnob xpc obtulit deo
[illegible] ſua nra mortificans crimina
[illegible] xpc baptizato populato mortis ꝓn
[illegible] ulato ab uerſi ꝓpa regrediuntur

78

Zürich ZB. Rh. 132, f. 78r

Ms. Rh. 132, f. 78 recto

[illegible] uoce. O ce pascha
[illegible] populi. O mus in hac die rerū na
[illegible] sonet unmensa filio di gras
[illegible] est celestis sanctuarii milites
[illegible] nem un nra uos adunare gaudia
[illegible] supa pariē resonate unser
[illegible] spo gratulet ene[illegible] pascens
[illegible] causa dī ho nasce[illegible] na clarum
[illegible] se dnas oculens pbra fulbnu
[illegible] dī emicuit nobilu
[illegible] ni hn necessitate fruens uer trige
[illegible] ep̄ar nē aguā neq diuīnas patuit
[illegible] celusa donec uēns nodu pacula secum
[illegible] hostiā se pnob xpc obtulit deo
[illegible] fua nra mortificans crimina
[illegible] xpc barrato populato morte pn
[illegible] ulato ab inferis pāpa regredit

78

Fünf ZB. Rh. 132. f. 78r

(62 ?

Zentralbibliothek Zürich,
Ms. Rh. 132, f. 76 verso

Nos omnipotentem deuotius obsecramus.
Vt nobis ueniam implores tua prece
Et finis nr habeat.
Beata una atque eadem et lectis.

De trinitate

rompta mente trinitati
canamus in diuidue.
atris summo qui cuncta
condidit verbo.
ius q; seo & unico filio deo.
muersale pque pat fec machina
pritu q; qui pcedit ab utroque.
tomne bonu fouet auget & adiu
plet.

Zürich ZB. Rh. 132, fol. 76v

Zürich ZB. Rh. 132, f. 77r

His tribꝰ est pas· & simplex unaq, ℣· ℟ ℣

PRIMITAS. ℣· ℟

Nescia crescendi numquã que ℣· ℟ ℣

ualet minui. ℟ ·℣· ℟

Usq; tempore regnans temporib' ℟ ·℣· ·℟·

metas statuens· ℟ ·℣·

Tmortalibus pie querentibus ℟ ·℣· ·℟·

uitam tribuens. ℟ ·℣·

uam nobis dare dignetur· ·℣· ·℟·

ORATIO·

Pe uinc xpe regnat xpe imperat. TER·

Exaudi xpe· N· Summo pontifici

& uniuersali papæ uita· TER·

SALVATOR MVNDI Tu illũ adiuua·

77

Ms. Rh. 132, f. 77 recto

His tribus est pax & simplex una q,

PETITAS.

esca crescendi numquā que

na let manu

bsq; tempore regnans temporib;

metas statuens.

t mortalibus pie querentibus

uitam tribuens.

uam nobis dare dignetur.

ROGATIO.

Pē vinc̄ xp̄e regnat, xp̄e imperat. TER.

Exaudi xp̄e. N. Summo pontifici

& uniuersali papę vita. TER.

ALVATOR OMNIVM. Nullū adhuc.

Zürich ZB. Rh. 132. fol. 77a

igne feruente. saluu. et inlesiume
ducas. Si u culpabilis igrauum
te diabolo cor induratum. pfupserit i hanc
aquā. igne feruente manu suā mittere
tua iustissima ueritas hoc declaret. et in
huu corpore tuā ueritatē manifesta. ut
anima ppetuentiā saluet. et si culpa
bilis p aliq maleficia aut pherbas pecca
ta sua ostueri uoluerit. tua dextera hoc
euacuare dignet. p unicū dñm nrm
ihum xpm filiū tuū. Qui tecū. Alicc

Benedico te creata aque. p ignem
feruentis i noe patris. ⁊ filii. ⁊ sci.
exq cuncta pceduntadauro te peu
q te exflumnib quatuor totā tra

rigare pcep. et de petra p dux. et te i
unu conuertit. ut nulle insidie diaboli
neq malicia hominus te auertere in
ditu separare possint. s. punus naruu.
et illesu purificet. et innocente. p eum
que nulla latent occulta. et q uisit
te p diluuiu sup uniuersu orbe. ut
peccatores deleres. et adhuc uentur
es iudicare uuos ac mortuos ⁊ seculum p
igneo. Alicc

Ompsd's. te supplicit depcam p huu
negotiu exanimatione quam hic
interim ⁊ p nos uentulam. ut iusti
cie n dominet i iustas. s. subdat
falsitas ueritati. et si aliqs hanc p

14 x 10,5 cm Zürich ZB.
Schraum 11 x 8,5 cm.
Ms. Rh. 139,6v/7r7

Ek 139, 6 verso

ZBZ: Ms. Rh. 102 f. 181v

te posse resuscitare ex puluere. quare potuit ex nihilo facere? Hoc medicina dilectissimi. non ipsa resurrectionis carnis remendacia. sed ipsa quoque uia humane considerationi. Et ad hoc in ipsis nostra bonis operibus extenuatio debemus extendi. ut quadripiscenda tantum aeterna beatitudinis gaudia sic facta. Si quid delicti incurrimus celeri penitudine. puraque confessione deleamus. Si qua antiquis morbis difficilius. Si tarda cognoscit. tanto nunc uelocius adhibeantur delicatis remedia. quanto magis sine precognita. Mundemus corde. ab omni inquinamento carnis et spiritus. ut ad illam incorruptibilem resurrectionem gloriam. pertingere meritamur. In xpo ihu xpo domino nostro. qui uiuit et regnat cum patre et spiritu sancto deus. per omnia secula seculorum amen.

QUESTIO DE ADORANDA CRUCE

Quam propositam mihi carissime super de adoranda cruce questionem soluere. Si curiositatem quam sanctus animo oppido gaudeo satisfacere conabor. ut ex ipsa quam facile exitus materiam soluamus questio longe uberior. atque ampliorem de adorando uidelicet deo. et de quibus minus tandus atque deprecandus sit. quem habuerit uel aliud quam debeat petamus. nonne mihi sic oratio nostra non exaudiatur. aut hoc quod impetrare cupimus non obtineamus. Dicit enim iacobus. Petitis et non accipitis eo quod male petatis.

Finis

ZBZ.: Ms. Rh. 102 f. 137v

IN NOMINE SCÆ TRINITATIS

Domino glorioso Karolo imperatori augustissimo a deo coronato magno pacifico anissimo. humilis levita alchuinus. indignus dei famulus perpetuam & æternæ beatitudinis salutem. Quam dignitas imperialis ad dei ordinata. admiranda esse undeque cunctis populis gratissima ostendit. Prudenter decuit ad dei electus potestas & suprema. Pios tueatur ecclesiæ opprimat. & defendat ab improbis hominibus. Sapientia ut pueros & doceat pia sollicitudine subveniat. His duobus sanctæ imperatoriæ muneribus. divina gratiam incomparabiliter sublimatus. Eisdem numeris & numquis ante cessoribus gratia superet gratiarum & honorum cæteros potentiæ usque ideo potestatis. superemines undique gentes mirabiliter. ut voluntaria subiectione ad tui nominis. quasi priscis bellicus labor temporibus sibi subdere nonpatiuntur. Quid igitur quid agendum de ultimis diebus sollicitudini tempore serenitatis & pacis quo minimus laboris angulo solum. tuæ præfica quæve populus concurrere festinat. ad tuæ visionis edictum Imperatori ante christi gloriæ tuæ consistens. quid cuique personæ tuæ auctoritas præcipere velit. nisi cuncti omni dignitate usus deponere. rata præceptis sanctis admonere. ut quisque laicus cum plebe talium præceptis domi pareat. Nec verbo meæ indignationis fabulli eius serpens. ueteris imprædicatione subplicat fidei defuisse ad verbo. divinæ sanctissimæ scripturam tuæ de fide sanctæ & indubitatæ veritatis. sub specie mendacii tibi sermonem. ut divinæ laus. & fidei sapientiam sa-

Neuenmed

fuit tēplū a salomone constructū. Hec ꝓter illud alicubi
hostias dō immolari licitū erat. Que oīa tunc infigura
erant. nec dū tēpus uenerat exstruende aræ in qua
singularis agnus immolatus & ꝓcis hostiis finē impo
neret. ac q̄ inse cuncta que illo tēpore inenarrabilib⁹
misteriis adūbrabantur. impleta docet. Abolitis
ergo ueteris legis sacramētis scōr quoq; memoria qui illo
tēpore fuer. quiq; ipsi tā uocab. quā acub. ꝓfuer simbola
futuror iure quamū adcultū celebrē ꝓnet subsedit. uenec
in ecclā subeor nominib. ꝓcer fundantē. nec sacella constru
antur. Huncautē sublato uelamine figurarū. & ueritatis
luce reuelata. ꝓtotū mundū ubiq; genuū constituuntur
& dedicantē ecclē inscōr nominib. adlaudē & gl̄am no
minis eius. qui mirabilis est in scīs suis. donec ꝓueniamus
ad illud unū & singulare templū regni celi. & celestis
ingressū. post quod non erit multa templa sed unū tēplū.
Hec dicet in ecclā. benedicite dō quia una erit ecclā & scōr
angelus & hominib; congregata. & tunc erit dr̄ oīa in omnib;
Hoc est illud tēplū. hec illa ara. inter que duo legunt.
Zacharias interfectus fuisse. aut enī. a sanguine abel
& ceter. Abel qui iustus. & uapor interpretatur
scōr designat. qui dñi passionē ꝓcesserunt.
Zacharias uero qui memoria dñi. & memorans dñi

Zürich ZB. Rh. 102

Zürich RL. 102
fol. 200r

TST: Ms. Rh. 102 f. 200

fuit tēplū a salomone constructū. Hec ꝑter illud alicubi
hostias dō immolari licitū erat. Que oīa tunc mfigura
erant. nec dū tēpus uenerat edificande ārę in qua
singularis agnus immolatus ⁊ pcis hostis fuit impo
nerēt. ac qⁱ inde cuncta que illo tēpore inenarrabilib;
misteriis adūbrabantur. impleta docerēt. Abolitis
ergo ueteris legis sacramēt scōr quoq; memoria qui illo
tēpore fuer. quiq; ipsi tā uocab; quā acub; ꝑtaler simbola
fuerūt iure quamū ad cultū celebrē ꝑtinēt subiecte. ut nec
in ecclia subeūt nominib; ꝑcor fundantē. nec sacella constru
antur. Hinc aūt sublato uelamine figurarū. et ueritatis
luce reuelata. ꝑtōt mundū ubiq; gentiū construimur
et dedicantē eccle inscōr nominib; ad laudē et gtiam no
minis eius. qui mirabilis est in scīs suis. donec ꝑueniamus
ad illud unū et singulare templū regni celestis. Celestis
ingressū. post quod non ⁊ multa templa sed unū tēplū.
Hec dicēt in ecclis. benedicte dō qua una erat ecclia. et scis
angelis et hominib; congregata. et tunc erit ⁊ oīa nomē
Hoc est illud tēplū. hec illa ara inter que duo legunt.
Zacharias interfectus fuisse. ara enī. a sanguine abel
et cet. Abel qui luctus. t uapor interpretatur
scōr de signat. qui dñi passionē ꝑcesserunt.
Zacharias uero qui memoria dñi. t memorans dñi

DNE ~~EX~~AUDI ORATI
onem meam quia iam cognosco tem
pus meum prope esse. Presta mi dne
sapientiam et intellectum et inlumina cor
meum ut cognoscam semper omnib; diebus uite
meae quia tues ds et honest alius preter te ni
si tu solus qui descendisti de caelo. & inlumi
nasti mariam de spu sco. T ergo precor dne
ut inluminet cor meum quia peccata mea in
numerabilia sunt ualde. Presta dne ut illa
merear delere per fidem & ueritatem
tuum nomen mirabile. C umquacumque
die inuocauero ut cito exaudire me dig
neris sicut exaudisti tobiam et sarram C fac
de mihi lacrimas sicut fudisti urnam super
aquas quia obdaratu est cor meum quasi pe
tra. Peccaui dne peccaui nimis mutame
omnes iniquitates meas ego cognosco T pro
dne & tibi clamo tu porrige dexteram tuam
& liberame de aduersa; to meo sicut liberasti
tu puerum de camino ignis ardentis de
manu & de damno. Ergo te precor dne ut
caelestis patrem mea mihi ex

principib; placuisse uirtus
ni uirtutis.

Zürich ZB. C 12, fol. 169r

Bibl. 78. E 20 Inf. 17. fol. 31v

ucri ſ ſtrangē ſtaq; fuga a dñm
ce ſortes ſup eū dedūxit. Ce
gnuit in uctu ꝛ clamauit ad
ꝑpham ea mēte fugere quam
mittē ſubuerſionē ꝑdicāre. ob.
mittit tempeſtatis ꝑiculū ſortis
agitatione deꝓhenſum. Quod
licet diuina diſpenſatione ſpere
mus contigiſſe. ñ tamen habere
debemus in exemplū. qd auiris
gentibꝫ conſtat pactū. Ionas v
qui ꝓpheta fuit columba quem
ſuo ꝓfigurarit exemplo. dñs
docet in euāgelio. Sicut fuit inquit
ionas in uentre ceti tribus diebꝫ
et tribus nocteꝫ ita erit filius hoꝰ

uentre terre tribus diebꝫ
bia uertatus. ut ſicut mag
ſua carnificione ac legatio
pam oblatus uictori legi ac
cationi. ita diſcipli hac in re
imponerent antiquæ ſortium
inquiſitioni. Hinc eſt qd poſtmo
dū ſeptē diaconi nequaquā ſorte
ad opus miniſterii uenire ſequūt
ſed tantū aplōꝝ oratione ꝑmixt
& manuū impoſitione uocati
biliter ordinantur.

Hec ideirco dilectiſſime ꝓfer
dignū duximus. ne ſimplicio

summus in corde ure-

Sed in lege summus sacerdos
sortē querebāt sīc de bacha
rū dicitur. Scām consuetudinē
sacerdotū sorte cōstituūt ut incēsū
ponerēt. Qua in re typice mon
strabātur. uerū sacerdotē semp
esse querendū. donec ille ueniret
incarne. qui ut apls ait. nō p sāg
guinē hyrcōꝝ nec uitulōꝝ. sed p
p̄priū sānguinē introīuit semel
in sca. cūa redemptione nacta.
Et quia saluātor non uenit lege
sōluere sed adimplere. apli non
debuerant subito a mandato

res quiq; exemplo aplorū ac pphe
tarū putarent dm sortē hoc tēpo
pore consulendū. cū magos. ariō
los. sortilegos. scē scripture auc
toritate certissime sciāmus esse
damnandos. quāqua ac p̄cedēn
tū scōrū sortes. mundissimē in
tellegantur. p̄cessāliquod diuī
ne clemētie indiciū dere du
bia postulantes. Quo sortiū ge
nere. mathias electus aplorū col
lego ē sociatus. mathias nam q;
di paruus intp̄retatur. sī andi
ētus paruū. non corpore quan
titate. sed morū

Nr. Z XIV 20

31–32 Upperamierungen

Zürich ZB. Z XIV 20 Nr. 17, fol. 31v

Viderũt te aquę dś: viderũt te aquę & timuerũt: & turbatę
Multitudo sonitus aquarũ. uocẽ dederũt nubes: ℣ terra.
Et enim sagittę tuę transeunt uox tonitrui tui in rota.
Illuxerũt coruscationes tuę orbi trę. cõmota ẽ & contremuit
In mari uia tua & semitę tuę in aq̃s multis: & uestigia
tua non cognoscent. ℣ ones ab initio.
Deduxisti sicẽ oues pplm tuũ. in manu moysi & aaron.

ATTENDITE pplę mę legẽ meã. Intellectus a
in clinate aurẽ uã in uerba oris mei. saph.
Apiam in parabolis os meũ. loquar ꝓpositi
Quanta audiuim̃ & cognouim̃ ea. & patres nr̃i nar-
rauerunt nob. ℣ ut cognoscat generatio altera.
Non sunt occultata a filiis eoꝝ. in generatione altera.
Narrantes laudes dni & uirtutes ei. & mirabilia ei q̃ fec.
Et suscitauit testmoniũ in iacob. & legẽ posuit in isr.
Quanta mandauit patrib; nr̃is nota facere ea filiis suis.
Filiꝰ q̃ nascent & exsurgent. & narrabunt filiis suis.
Vt ponant in do spem suã. & non obliuiscant opum
di. et mandata ei exquirant. ℣ rans.
Ne fiant sicẽ patres eoꝝ. generatio praua & exaspe

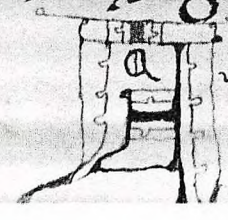

Abb. 775
Nr. 801: Zürich, Zentralbibl. C 12, f. 83r
Henricus, **[12. Jh.]**

Datierte thr Schrift 3

INITIUM SCI EU SCD IOHANNEM

In principio erat uerbum. Et uerbū erat apud dm. & dr erat uerbum. Hoc erat in principio apud dm. Oīa p ipsum facta sūt. & sine ipso factum ē nihil. quod factum ē in ipso uita erat. Et uita erat lux hominum. & lux in tenebris lucet. & tenebre ea non conphenderunt. Fuit homo missus a dō. cui nomen erat iohannes. Hic uenit in testimonium ut testimonium phiberet de lumine. ut omnes crederent p illum. Non erat ille lux. sed ut testimonium phiberet de lumine. Erat lux uera. que inluminat omnem hominem ue nientem in hunc mundum. In mundo erat. & mundus p ipsum factus est. & mundus eum non cognouit. In ppria uenit & sui eum non receperunt. quotquot autem receperunt eum. dedit eis potestatem fieri. his qui credunt in no mine eius. qui non ex sanguibus neq; ex uolun tate carnis. neq; ex uoluntate uiri. sed ex dō nati sunt. Et uerbum caro factum ē. & habitabit in nobis. Et uidimus gl̄am eius. gl̄am quasi uni genti a patre. Plenum gr̄a & ueritate. Hu

Ms C 12 fol. 168 v

Zürich ZB. C 12, fol. 168v

Chatelain, Paléogr. Pl. CLXXVIII

Einsiedeln aus St. Gallen

ti. Nã sepe: afiguris ea separare difficile ẽ; neq; ea
lubrica obseruatione fallat: ácrit se in illud genus de
crimẽ grãmatici⁹ uitiendat: de quo nos latius sub
loquemur ubi de figuris orationis tractandum erit;
Inueri uitiũ qd sit insingulis ubis: sit barbarismus:
Occurrat mihi forsan aliq̃s: q̃d hic p̃missor tanti ope
ris dignũ antiq̃s: hoc nescit: alios barbarismos scri
bendo fieri: alios loquendo: quia qd male scribitur:
male & ita dici necesse ẽ: quę uitio q̃ uitiose sub dixerit dixerit ẽ
q; scripto peccat; illud prius: á dictione: de tractione:
in mutatione: transmutatione; hoc scdm: diuisione:
cõplexione: adspiratione: sono cuiuis; sed ut para
sint hęc pueri docenti: Ad hęc & grammatico⁹ officii
sui cõmonem: ex quib; si q̃s erit plane impolitus & ue
stibulũ modo hui⁹ ingressus: intra hęc quę p̃scripsim⁹
è mutatiolis uulgata ẽsistit: doctior es multa adici
ent; t hoc p̃mũ qd barbarismũ pluribus modis accipim⁹
unũ, in gente: quale sit si q̃s afrũ: ut his panũ. latine o
rationi nom inserat: ut ferru quo roce uincunt di
ci solẽ cant: quã quã eo taquã recepto uitiũ p̃ sui⁹
sic catullus florentiũ circa padũ inuenit: ex moratio
ne labieni: siue illa cornelii gallo: ẽ impositione ea sa
mi: affectator egallia dictũ est: Nã mastruca qd sar
dũ est inludens: cicero ex industria dix: alterũ genus
barbarismi accipim⁹: qd fit ab animi natura: ut si q⁹

·11·

Bibliog. Dujardin

Zürich. ZB. C 74a (Fuchs 288)

Chatelain, Paléogr.

10.10

cenduſ mqd ē uerqluuſ ppor tam primo quia tuo, & hercule cuilli natur
eſſe aiq immortali ceſſerim ita curę & diligentię ut idoneo in hoe
pluſ ē qd ei ſunt magis laborandū & quitū eminem tibi uincim ſortaſſe
inſolitae penſam, cęcri omiſ ſequit; nā macere lucere ęt loqndi qdē n
uix parſ nudē corpꝰ ęloquitie faciant. legentes inſtia qſq materia ſalt
lumnus alt difficiliſ ata cinuſ uarro in his pq nom ē adſecut int
ręſ operiſ alieniſ n ſpernendus qdē, uerus augenda facultate di
cendi paru locupleetnnnuū ſic ſacroſ uetuſ tam loc adorem in qbi gran
dia & annq robora iā mamā habent ſpecie qnā religione ppore
qdam ad hoc deq loqm magis ingeles; laſci boſ qdē ineroſ qq ouidi
uſ & ſuccidunt
uſ & numiū amator ingeni ſiq laudandus tam paruis cornelius au
ſtuneruſ & ſtc uſificator qua poeta melior ſtram ut ē dictū ader
ipſa primi libri belli ſiciliū ſcripſiſſe & uindicare ſibi iure ſedm
ſed ou
lucā ſerenū cſtimari morſ in natura n paſſa ē pueriliā tam cłope
nte & matuma indole oſtendunt & admirabile ꝓcipue inetate illa
rtim generiſ uoluntate multū iſtitaleriſ flacco nup amiſtm uehemens
& poetici ingenii ſalubaſ ſi fuit nec ipſu ſenectute maturbi trabiri
uſ ac pedo mridigna cogitatione ſiuacę lucan ardenſ & ecmatuſ & ſen
tentiuſ clariſſim & uocalia qd ſtmio magis oratoribi qua poetis mi
randuſ hoſ nominam qa germana cū auguſtinū ab inſtructiſ ſtudiis
delicęcum tanū paru q hiſ unū ē cę cū maximis poeta rū q
tam hiſ ipſiſ ei operibi inq donato imperio uiuenſ ſuc ręſ
ſerat ſublimiuſ dicerent; omnibi denq numeriſ pſtanti ur,
qſ cum canere bella metuſ quia qſic gerit, que pſedentes
ſtudiiſ ea ꝓpiuſ audirent cū magis ſuas artiſ operiri & ſa
ſtiſfactionē omnū mineruā dicent, hec pleniſ futura, ne eni curiari u
ſtulgere uirtutū laus iſta pſtringit, noſ tam ſacra literaru colen

Imp. Chasse

— Turicensis 288 (a. XI).

Zürich ZB. (288), just C 74a

Quintilian

Zurich ZB C 79 b

Quando autem talia signa
nihil possint. Quando autem talia signa
precedunt caput hoc modo purgabis. ysopi
t origani comas infundis in aceti & aque. ā. ī.
In aceto quando. alia die coquis tamen
maneat. ʒ. i. calabis bene & addis sape. ri.
& recoquis donec ad unum. ri. redeat. & inde
de iunus gargarizabis. quod & in ore
contineat. donec omnis humor ex capite
per nares interram defluat. Oportet aut.
gargarizare prima die quinquies. Secunda
die septies. Tertia die nouies. & caput agere
facile vole calentem hec fieri oportet. Item
Nam & piper & marta. aequali pondere
tritum in mulsa calida dabis gargarizare
in cubiculo calido missis carbonibus vesp
ere modo temperatur. Nam & sinapis
semen. l. tritum. datum gargarizare
hoc est utilissimum. Neglectis autem
ista contingunt. imbecillitas oculorum.
aurium dolor visus obscurior. feroce. t.
rarum. inconfinio colli. suffocatio gaccum.

Ad cauculos pellendos. ℔ edere bacas ziniz
vii. aut xi. contritas. aliqui pocionem pectamure facte.
Ad capitis dolorem. ℔ edere cum oleo rosaceo et cum
suco eius myxam. In uino compendius mire facit.
Ad splenis dolorem. ℔ edere in uino mulso

mirifice sanabuntur. CXXV. Noã herbe erifion.
Nascitur in gallia in montibus unum folium habens ipsi
florem simulem nascitur. septem radicibus totidem
ramulis. Ipsa herbacula humo asperis minimisq; om
nibus tempore florens semen habet tamquam fauus.
Ad ydropicos herba erifion pusilla malagmae genus
imposita sanat sucus eius potui datus mirabiliter
succum herbae erifion. CXXVI. Noã herbe simfuã.
Ad profluuium muliebrium albumen
herba simfoũ album siccata pisata & in pulueren
redacta humano potui data mox restringit sanguẽ
CXXVII. Noã herbe pyrosillen.
Ad serpentium morsus: herba pyrosel in pul
uere mollissimum dragmã una potui data ipsa con
tra plagae imponatur mirabiliter bonum effectum
Ad neruorũ dolorẽ. herba pyrosel in uinum tam
sa & factum uice cataplasmatis & imposita neruorum
dolorem sanat. haec auẽ herba folia habet simila co
riandro odorem bonum CXXVIII. Noã herbae
[illegible] cionstaticem. Nascitur locis sablosis
& campis arenosis radix eius ueratculo est similis.

No 249 b fol. 3uv ✓

& capillis renouatur. Ad ignem. Ad ceruum.
Unguento supra scripto adde sucum rosaceum &
misce non solum ipsum cum sed & fabam cum ea mundes
XCIIII. Noã herbe pecidanii.
Nascitur in montibus locis siccis mundis & petrosis.

Radix eius cum oleo suo cum mellle inposita morsum serpentis sedat. ad quinctas.

folia eius trita cum aqua calida inposita quinctas discutit.

Ad aurium dolorem.

Cum polenta trita aurium dolorem sedat.

mala hipsius succo fiant uel edantur soporem corporemq. ut uocem auferant faciunt. sucus eius cum cera radicis trita accipitur. Inunctis ficubus uel in sole igneo coquetur assidue agitetur donec fiat crassitudo mellis. Cui cum ad medicinae usus reponatur. Radices eius siccare reseruantur pluribus usibus profuture.

Caput. pectus uenter atque uessica. Quando ergo coeperit aliqua passio circa caput. ee. haec signa praecedunt. Grauitudo supercilliorum. tenebrositas est luminum. dolor capitis et oculorum. et cerebri. et temporum pulsus. sonus aurium. oculi mane lacrimantes. parum undentes. narium obtunsio. grauitudore

ad frenticos. et pecudinum cum accto capite infuso summe facit. XCV. Nomen herbe nulegan.

Nascuntur locis culti et cauis. PANC

Ad uisus dolorem. herbe nulegan pane apii semen asparagi feniculi radices. Inunctum trita et cepicle porcu

Ms. C 79 b
f. 34r

[illegible] herundrum [illegible] malagma
[illegible]

herba semper uiuum [illegible] umbrum & virginona
& conallium virginem simul terrum & lumbrico ex fin
& aqua maiale caelestre dabis mirabiliter effectum
bonum. Ad calidam a frigidum podagra
quas sic intellegis hoc modo
quas frigidas frigidis medicina membris delectetur ca
lidam podagram sucum herbae semp uiuum admix
to oleo fricabis loca dolentia a frigida uero podagra
sucum herbae semp uiuum cum myrro syriatico & casto
rem teres & unguer loca dolentia

CXXIIII. Nomen herbe feniculi.

herba feniculi radicem unciae I in merο Adiuuat
uenno dabis bibere p diem uiuum sanabitur.
Ad uisum dolorem. herbae feniculi radicem
uiridis & apii uiridis & radicem asparagi agrestis in
pulmonis nouo mittis & aquas exterarum ut simul fer
uent & decoquat donec uenat ad quartas & uenenus
bibat p diem uel pluribus & balneum utatur
tes ut in frigida non discendat neque frigidabitur.

[illegible] frigida aqua [illegible]

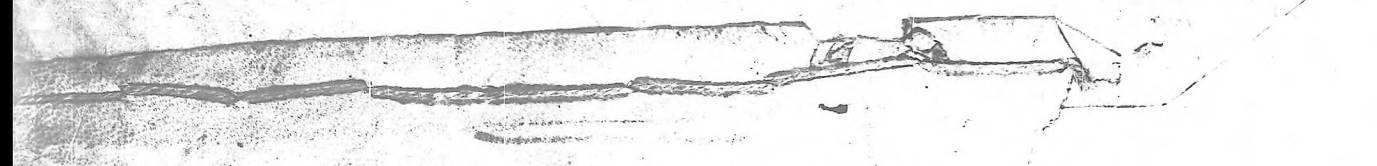

pulerum grauis calida eius p se datum mire sanat.
ad morbum matricis dolorem. put huyemallo
[illegible] dabis uenno dabibere eius cibum
ad splenis dolorem. Herba pulerum decoq. in a
cetto & potui dabis neque pregnanti pulerum dederis

nominatiuus sine ubo. Ergo reliquę quinq; partes quando accedunt nisubiectiuo si declaratiuo accedunt, Videamus uter uterum q̄d eorum duob; meritosuo priorē locū teneat uel seruetur subiectiuū aut declaratiuū. & utrū cicero disputat aut disputat cicero uel audiendo lectionē melius dicam; sed hoc solū ēē nom̄ declarat; subiectiuū ēm̄ q̄d aliud intelligit nisi fundamentū. & declaratiuū nisi q̄d sup̄ edificat. Ponę q̄ ꝓsō nā quasi fundamentū. & ꝑdica de ea quicq̄d uis quasi sup̄ edifi cans; Nā ei dignitas ē. de ea aliq̄d audire & de ipsa ē uero uel passio. ī ipsa de illis; Ex eo certū est recto ordine dicit cicero disputat; Certū eundē intellectū habet disputat cicero; Nā sic bonorum est dicere caput & pedes dextera & sinistra & tam mutato ordine pedes & caput sinistra & dextera. uel significatiua nam uis ꝓtinus indifferenter accipitur quantū ad intellectū. dns dixit & dixit dns. & eq̄liter uerū ē. dns fecit hominē. & homine fecit dns; Audi martianū hoc ut sim dia

Anna A. Grotans + David W. Porter, The St. Gall Tractate: A Medieval Guide to Rhetorical Syntax (1995) Transcript

Fimbria 8B. C 98

13,9 - 14,3 cm × 17,2 - 19,5 cm

Zürich ZB C 99, fol. 10r

ta adp̃ma c̃ugationē excipit·du, illud cui sit p̃mitiuū
quasi c̃ugationis eē debuit·Sed adtendam· qd̃ nonomia
ūba dissyllaba primitiua·uio·desinentia generali·t
speciali regula quarte c̃ugationu deprocant·Quippe
cū non inuenirentam ūba dissyllaba·in·io·desinentia
ipsa c̃ugatione inueniunt·quę sscio·fio·et mdicio·
Nergohio·de quasta c̃ugatione debuit excipi·quia cū
sit dissyllabū·neq; aliqua regula quasi c̃ugationis
debuit eē·Crucio ū aptior loco insubsequentib; p̃mę·
debuit eē quasi c̃ugationis·tam inauctoritate p̃mę
c̃ugationis inuenit·Ideoq; du de ūbis quasi c̃ugationis
diserit·ipsū p̃mę c̃ugationis eē notat·Uio·quoq; quasi·
qua neq; insimplicitate usu habet·hic & uando & ui
sor reperiat·pp̃tera neq; cū ūbis·pio·& hio·excipi
t·Amplio enī amplias·ab amplior nomine·t amplius
aduerbio·Amplio ungt ūbu cū sit p̃mę c̃ugationis
n̄ē exceptuū·Nā sup̃ dicta generalē regula seruat·
Ndent enī a nomine amplior·nimirū trissyllabo·u pura
in penultima habente·& hoc quidē in nominatiuo
Ceterū in genitiuo·neq·u pura in penultima·sed in an
te penultima habē·ut amplioris·qd̃ superiorib;

Ms C 99, fol. 10r
Original: 20,7 x 15,2 cm

Hanns Fischer, Schriftafeln zum ahd. Lesebuch (1966)

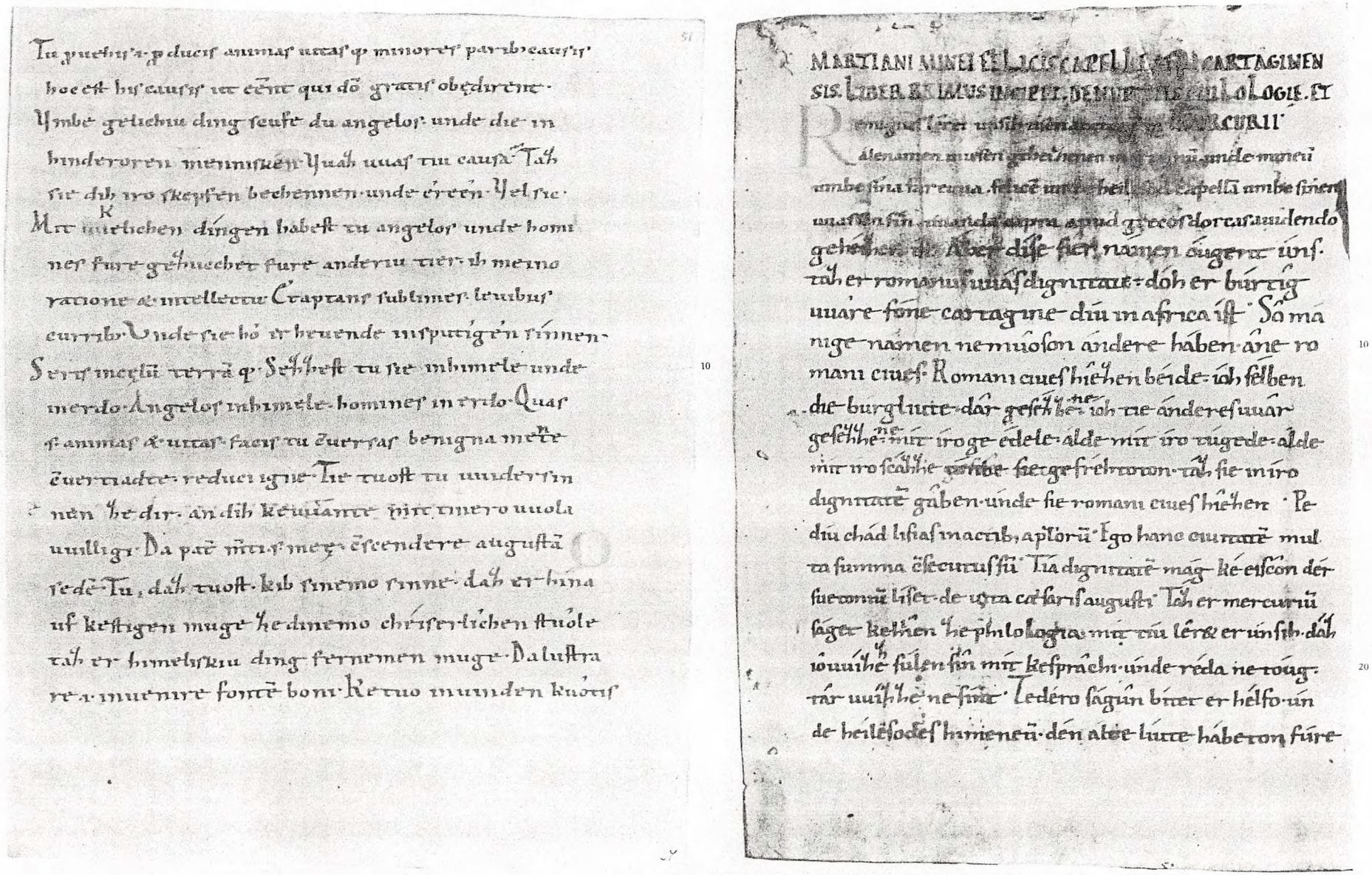

a

Tu pueb'a. p ducis animas uecas' q minores' par breuis'
hoc est hs' causs' uc ecne qui dō grauis' obedirene·
Umbe getiehu ding seufe du angelos' unde die in
hinderoren meniskē Uuah uuas tu causa Tah
sie dih ro skepfen bechennen unde ereen Uel sic·
K
Mit mitlichen dingen habest tu angelos' unde homi
nes' fure gehuechet fure anderiu tier ih meino
racione & intellectu Craptans' sublimes' leubus'
curnb Unde sie hō er heuende nispurigen sinnen·
Serus' medū terrā q Sehhest tu sie inhimele unde
merdo Angelos' inhimele hominē' in erdo Quas'
s' animas & urcas' facis tu ēuerras' benigna mete
ēuer machee reduci gne Tie tuost tu underrin
nen he dir. andih keuuārre spirc mero uuolu
uilligi Da pē mēs' mes' ēsrendere augustā
redē Tu, dah tuost. kih sinemo sinne. dah er hina
uf kestigen muge he dinemo chriser lichen stuole
tah er himelskiu ding fernemen muge Dalustra
re a. muemire fontē boni Ke tuo munden knoes'

3

MARTIANI MINEI FELICIS CAPELLAE CARTAGINEN
SIS. LIBER AD IPSUM PATREM INCIPIT. DE NUPTIIS PHILOLOGIAE ET
[illegible]

Álenamen muosen gebet nemen [illegible] mīnemide mineī
umbe sīna fartāna, fetuē umbe heil [illegible] capellā umbe sinen
uuaffen sīn. uuanda capra apud g̃ecos dorcas uidendo
gehēhen dr. Aber dise sien namen āgera ūns·
tah er romanus unās dignitate· doh er burtig
uuare fone cartagine diu in africa ist· So má
nige namen ne muosen andere haben ane ro
mani ciues· Romani ciues hiehen beide· ih selben
die burgliute dar gesetzhen ne ih nie andere suuar
gesetzhe ne mīr iro ge edele· alde mīr iro ūgede· alde
mīr iro scahhie ferbe· fiergefrehtoron· tah sie in iro
dignitate gāben· unde sie romani ciues hiehen · Pe
diu chad lisias macrb, aplorū· Ego hanc euntate mul
ta summa ēsecutus sū· Tia dignitate mag ke essen der
sue comū liser de ira cr̃ar̃ augusti· Tah er mercurii
sage kehen he philologia mīa diu lēre er unsih· dah
iouuihe sulen sin mīr kespraeh· unde reda ne tougr·
ar uuihe ne sine· Tedero sagun bier er helfo un
de heilesodes hirneneū· den alee liute haberon fure

b

Notkers Übersetzung von a Boethius, De consolatione philosophiae Zentralbibliothek Zürich Ms. C 121, Bl. 51r b Martianus Capella, De nuptiis philologiae Stiftsbibliothek St. Gallen Cod. 872, S. 2

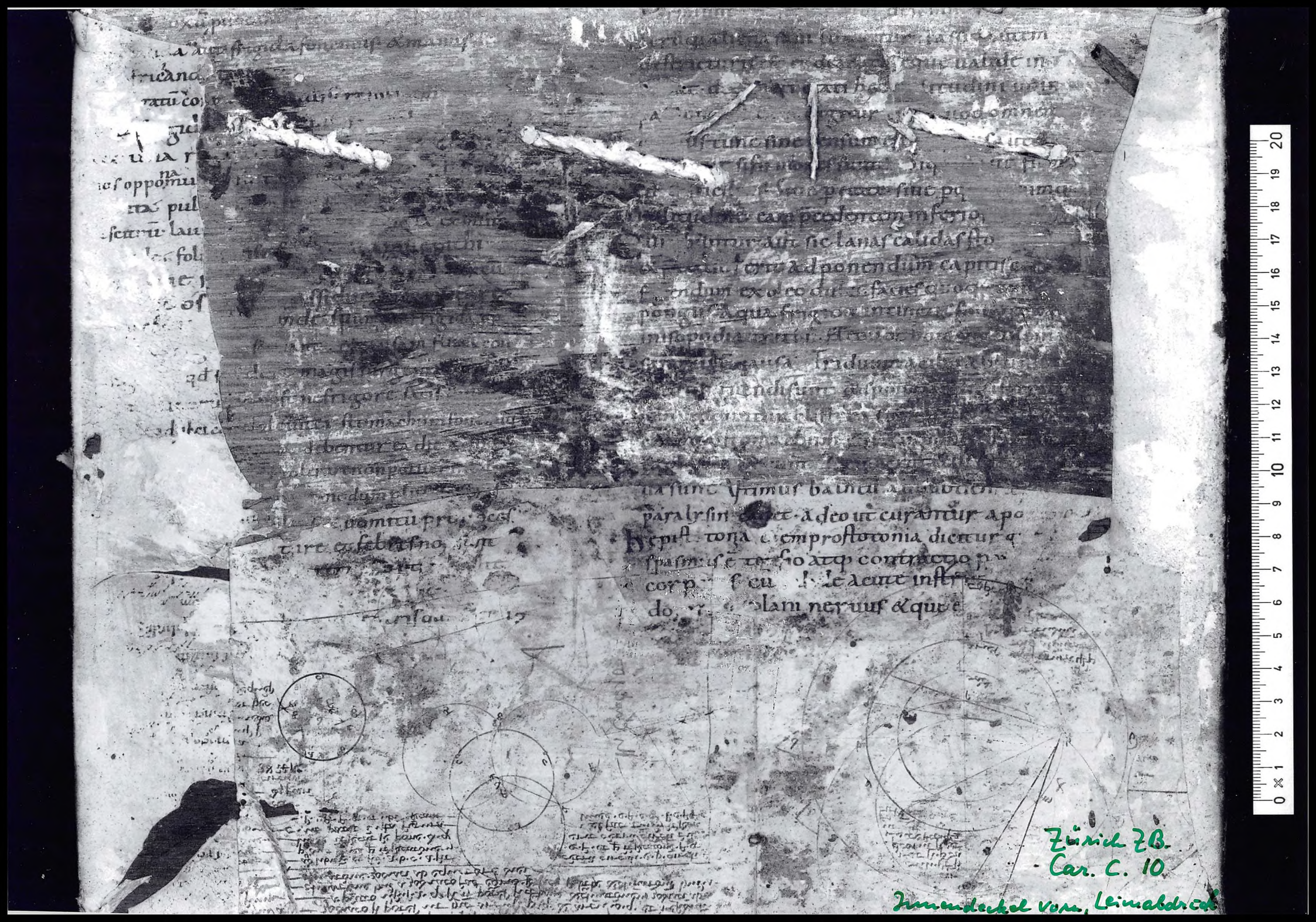

Zürich ZB.
Car. C. 10
Innendeckel vorn, Leimabdruck

oleū modicū · & sic puluera mittis & dicta deposita · cataplasma
foco · supp puluerer depte dura mittis · & dolentē locū cata
plasmas · nō debe & patiū satis feruentē accipere · nēpliū au
geat punctio · qd si ex ebrietate cēceptū ē · recentē bibas ·
qd si fluxū uentris erit · p mittendū ē illis dormire · ubi
declinauerit passio · a cataplasmis abstrat · qd si maior do
lor erit · uena laxandū ē · stam fluxū uentris nē anteri
dum fleothoment · Quod si fluxu nē molestatū ē · inip
sodiatrion fieri in declinatione fluxū uentris uenat ·
aut fleothoment ante triduū · artifex sane aduertēn
dū erit · tunc ex eo brachio sanguinē mittere debebis ·
qd ē in illa parte lateris ubi dolor nē · ppē causas quas
sepe dixim' · Post fleothomia cibū accipere bent leuē ·
ta aut oma ex dulcore accipiant · si fluxū uentris nē ·
Qui maxime uentrē & cū spiritu surgant · pulta salicas ·
idē farra · nūal de oleatas · t pane ex aqua calida · Quod si nō
ter plurimū erit putrib, erit occūbendū · tomā ē strictiua ·
qd si maior fluxū erit · differi inciendū erit · sucū
plantaginis · t intuiorū admixta acacia · uel omfacū id
ē flos de uua · uinū acerrimū · t up sane sucus intriendū
ta aut si decoquant corū granate · t lenticē · aut mirta
aut rub, aut rosa · aut galla · aut similia · ta aut ualidi
ū cē stringat · xi. DE CURIS DYSINTERICORUM ·

Si fluxū mollierit & dolor creuerit · cataplasmā · qd
si dolor minuerit · & fluxū creuerit · magis iniectio

enib moderare debem · parere aū cataplasmatib ·
qd fluxu nocēt · aut in dimissione febriū · scarifa
& uti palmulis in cataplasmate · nīmultū bibant
ptussī aliquid de sanguine expuat · dandus erit
erbarū · possum' dare aut decoctionē melarū cū
aut palmularū ut baucarū · qd si auferri nō potest ·
frigida danda erit · Si uū fluxū cessauerit · & pu
excrauerit maturū bonū erit · Ideo assidue mu
piant · qd purgent usq; in duos diatrit os · alica
t filigine & amulo · t pane ex aqua mulsa aut in
tū fenū grecū ut ante · ita aut prima aqua sorbu
t' adtertias & fundat' & terū sup fenū grecū no
mittat' & terū secunda coquat' sic sic & primo ·
& tertio & ipsa aqua tertia melle admiscis · quā
unicolorē habeat · atq; ipsa aqua melli lota pot
ferē medici hoc in usu habent · Si post septē dieb ·
tā · post istos septē dies · hoc r duos diatrit os hoc electu
dant · qd & nos semp in usū habem' · & dei effectu q
l reos · illirice · ut po equus ponderib · in unū tunsi
le mixtū · dabim' cochleario uno mane · stam fluxu
ē · nonnabilitē uulnū purgat · collectionē maturat
deducē · & omnē tussē cōpescē · in remissione · si aliqu
pulsauerit · optima erit inponenda dias pm ·
si dolor pulsauerit locū dolentē scarifari oport
dimissionē electuariū istū erit adhibendū · in

Zürich ZB. Car. C. 11, Innendeckel vorn

Liber Petri Alumnagen Cleven
cryptoferri Pauli Leonardi dpe
Lucagnum

filia illius ex illa hora

LECT. DANIEL. PROPHETAE

Mss Car C 35 V

ebus illis. Orauit Daniel dicens. Dñe
qui eduxisti populum tuum de terra Ae
in manu forti. Et fecisti tibi nomen secun
diem hanc. Peccauimus iniquitatem fecimi
e in omnem iustitiam tuam. Auertatur obse
tua. & furor tuus a ciuitate tua hiera
em. & monte sco tuo; Propter peccata enim
. & iniquitates patrum nostrorum. hierusalē
populus tuus in opprobrium sunt omnibus. p cir
m. Nunc ergo exaudi dñe nr. o

vix isaac sermonem impleuerat. & egresso iacob
foras venit esau. Coctoq; de uenatione cibos.
intulit patri dicens. Surge pater mi. & comede
de uenatione filii tui. vt benedicat mihi anima
tua. Dixitq; illi isaac. Quis enim es tu. Quire
spondit. Ego sum filius tuus. primogenitus
esau. Expauit isaac stupore vehementi. &
ultra quam credi potest admirans ait. Quis
igitur ille est. qui dudum captam venationem
attulit mihi. & comedi ex omnibus priusquam
tu uenires. benedixi q; ei. Et erit benedictus;
Audi fili esau sermonibus patris. Irru quit clamo

Zürich ZB. Car. C 35, Spiegel vorn

Zürich ZB. Car. C 119, Spiegel von

Zürich, Zentralbibl. Ms. Rh. 44, S. 5.

Potestates non irritandas. & adulationib, ñ attendendo.
De temperantia & eius partib,
Officio sibi congruo quemq, studere debere.
De pulchro & honesto.
Quod naturalia pulchra sint & honesta. turpia uero contra naturam.
Quarum passionum refrictione pulchrũ illud possit adq̃ri.
De trib, generib, hominum iniurias accipientium. & quod perfectio etiam hic quodammodo sit imperfecta.
De uanitate calcanda.
Quod officiorum gratia ministros altaris maxime deceat. quod testimonio leuitici comprobatur.
FINIVNT CAPITVLA.

SVBSTANTIA. Genus generalissimũ.
QVALITAS. Accidens. ñ species.
HABITVS Species & genus.
VIRTVS Species & genus.
Species & genus. Species & genus. Sine par. tes.
HONESTAS. PRVDENTIA. IVSTITIA. FORTITVDO. TẽPERANTIA.
De hoc Honesto Aristoteles. Panetius. Tullius. In libris suis quos de officus scripserant disputantes. in. iii. eius se partibus p̃ ipsi senserãt. ñ in militer exercebant. sed in q̃bdã uelut gentiles demarunt.
Ambrosius filius ecclie, p̃ spiciens. eandem materiã assumpsit. multoq, sanius eã sicut uidere ẽ absolut. Tanto p̃ spicatior. quanto diuinior. & fidelior.
Utilis multũ liber. & tunc gentilibus. & nunc magis fidelibus;
Officia autẽ sunt sedm aliq. omnia que honeste fiunt; Summa Officiorũ ẽ. Honeste cogitare. Communiter loqui & facere. Talibus illi adunari beatitudinẽ. nos autẽ contendimus ad piam; Illi p̃ dñm suũ. i. animũ. Nos autẽ p̃ dñm. ñ. ih̃c.

St. Gallen

Zürich, Zentralbibliothek, ~~Cod~~ Ms. Rh. 44, p. 5

SUBSTANTIA Genus generalissimum.
QUALITAS Accidens, non species.
HABITUS Species et genus.
VIRTUS Species et genus.
(Species et genus. Species et genera, sive partes)
HONESTAS[a], PRUDENTIA[b], IUSTITIA[c], FORTITUDO[d], TEMPERANTIA[d].
De hoc Honesta Aristotiles, Panethius, Tullius in libris suis, quos de officiis scripserant, disputantes in IIII[or] partibus, prout ipsi senserant, non inutiliter (non in über der Zeile) exercebant, sed in quibusdam velut gentiles deviarunt. Ambrosius[1] vero (über der Zeile) filiis ecclesię prospiciens eandem materiam assumpsit multoque sanius eam, sicut videre est, absolvit. Tanto[2] perspicatior, quanto iuvenior et fidelior. Utilis multum liber et tunc gentilibus et nunc mage fidelibus. Officia autem sunt secundum Augustinum omnia, que bene moraliter fiunt. Summa Officiorum est Honeste Cogitare, Continere, Loqui et Facere. Talibus illi ad vitam beatam istam, nos autem contendimus ad eternam, Illi per deum suum id est animum, Nos autem per dominum nostrum Iesum Christum.

eius

Priscian?

a) damit ~~eben~~ von Ekkehard nachgetragen Species et genus
b) " " " " Species et
c) " " " " genera
d) " " " " Sive partes

Der Versuch p. 226 stammt wohl erst aus der 2. H. des 11. Jhs.

2) Priscian, Ep. ad Iulianum, ed. M. Hertzius, Grammatici Latini 2 (1855f, Neudr. 1961) S. 1: „quanto simus iuniores, tanto perspicaciores"

1) Ambrosius, De officiis ministrorum, (von allem) I 7 § 24, PL. 16 Sp. 34: „De quibus etiamsi quidam philosophiae studentes scripserint, et Panaetius et filius eius apud Graecos, Tullius apud Latinos, non alienum duxi a nostro munere, et etiam ipse scriberem"

INCIPIT PRAEFATIO EPISTOLA AN
GELOMI AD LIUTHARIUM IMPERATORI

GLORIOSISSIMO ATQUE PRESTANTIS
simo imperatori domino hluttario semper
augusto angelomes ultimus monachorum exo
rans exorando exorat nanciſci pennem gſam
Nuper enim excubanti me muro ſacro
palatio ſub optentu inquã traditionum li
beralium artium enucleationũq; diuinar
ſcilicet ſcripturarũ dignata eſt ura ſagax
prudentia ſicuti non eſt immemor accer
ſire ure ſolleriæ preſentiæ mecũ que habe
re oraculũ Sed poſt ſpiritalia celeſtiſ u
re colloquia et ſuffragia orationum pla
cuit imperando immo intendendo impe
rare ut ſtili officio iuxta ſenſum antiquo
rũ patrũ et frugalitate ingenioli mei
opuſculũ in canticis canticorũ ſalomo
nis ubi xpi et eccleſie coniunctio allego
riarũ q; myſteria præcæteris ueteris teſta
mẽti libris contineri probanter digeſſit et
ut ita dicã exponere nabnuerit atq; præ

Zürich ZB Rh. 45, p. 1

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK ZÜRICH KANTON

tio absterste. Humber q̄q abiit. q̄a cū ad cēplandū in sua
substantia omnipotentē dm ducim̄. iā uerbox gutte necess
sarie nō erit ut pluuia debeat prēdicationis infundi. Nā q̄d
mīm̄ hic audire q̄s potest ibi ā pluū uidebit. q̄a nunc u
demꝰ p speculū & enigmate. tunc aut facie ad faciē. & tu
debimꝰ eū sicuti est. Tunc apparent flores in tra q̄a
cū de q̄ntē beatitudinis unda quedā suauitatis p̄mor
dia prē gustare anima ceperit q̄si iā in floribꝰ odo
rē ciens q̄ p q̄m egressa fuerit in fructu uberiꝰ ha
bebit. Unde ecclie sub dr. Tēp̄ potationis aduenit.
In potatione q̄ppe sarmenta sterilia recidunt. ut ea que
p̄ualent uberiꝰ fructū ferant. Ure ma q̄ potationis
tēp̄ tunc aduenit. q̄n a, o infructuosa ac noxia cor
ruptionis carnē desiderim̄. Q̄ fructꝰ nobis erit uberi
mꝰ usio uni dī. Tēp̄ potationis ē uocatio ē mundo ani
me celestiū. Sequē. Uox turturis audita ē in tra nra. Dici
mꝰ opiniones diuersox ne forte ignorasse causam uide
mꝰ. Uocē turturis ppt decorē castitatis beatā mariam
intellegi uoluit. cui p̄mū audita ē in tra nra dicendo
ad angelū. Q̄ modo fiet istud q̄a uirū n̄ cognosco. Et
ecce ancilla dñi fiat michi sedm uerbū tuū. Et ex
hoc beatā me dicent omnes generationes. Cui angls

Zürich ZB Rh. 45, p. 115

tui gregorii haec prosit [illegible]
immolando · totius mundi tribuisti
relaxari delicta · ℔ oñm ·
oncede qs oñe fidelibus tuis · digne
sci gregorii pontificis tui celebrare
mysteria · ut eius quae fideliter exe
quuntur · & hic experiantur auxili
a · & aeternis effectibus apprehen
dant · ℔ oñm nrm ·

MPS SIMP DS · QUI HODI
erna luce carnis eductum er
gastulo · beatissimum confessorem
tuum benedictum subleuasti ad cae
lum · concede qs haec festa tuis famu
lis celebrantibus · cunctorum uenI
am delictorum · ut qui exultantib
animis eius claritate congaudent ·
Ipso apud te interueniente · conso

Cathecumenis audias ut ista dñe · Qui uiu eod die p exaltiõ
offerunt ih ecclie · p cunctis qui sacrificii tibi · ad memoriã redie
cuõ sacrificii seu tibi uiuenti · ipse ẽ mg uniuersis deuotis
Sec · Sec · Sec p cunctis · Communio · eo cunctis · qm angelis ih tibi dñe de
ea resurrectione · Preuenit uiros mulieres uenientes cunctis diebus dñe

Zürich ZB. Rh. 45, p. 197

cf. Stuttgt. LB HB VII 32

& nup episcopalis electio ad metropolitanū remissa est.
& cū huic sūma datur: aliis adimitur hęc facultas; &
incipiunt etiā nunc sacerdotes sūmi pati nō iniuria
seditiones necessitate aliū sacerdotē. ne huic aliq̄s episcoporū inui
dia diabolicę temptationis inflatus ruat. Item
plo. si prbr exhortentur inplebo. si in ecclesiis p̄dicent.
si plebem ut scriptū est benedicant; & enim mihi obui
anta ista sic dicā. quis nunc prbris facere q̄d iube-
tur: abeo. Quis maior est xp̄o. aut q̄d corpori eius
aut sanguini posset ante poni, si prbr xp̄m con
secrat. cū inaltario dī sacramenta benedicit. bene
dicere populū nō debet. qui xp̄m meruit cōsecrare.
Virgines etiā dī. nō licet, apls dicat. de virginib; autē
p̄ceptū dni nō habeo. Tamen hac ratione facientes.
p̄eū benedicā si necesse sit manifestū est. quia beatis
sima maria mater xp̄i sorores ut virginū. & eucharis
tiae xp̄i minor est maria; Tamen si uere recte
mū sacerdotū dico. & hoc faciendū esse quod iusserit.
circa laicos ac mulieres iubemus; uobis iustissimę nō
recte sacerdos dī benedictionis p̄dit officia. amit
ut linguę opus. nō habet cōfidentiā p̄dicandi; rum

Zürich ZB. Ms Rh 49 p. 78

xpicicole conuentus per orbem. Fr. cont.
Regi. Miranda æ cunctis seculis stupenda
quod mater eterni regis æ creatoris mei
existo atq; uirgo p manevo

IN NATALE SCI GALLI CONF.

ODIE SANCTISSIMI PATRONI NOSTRI
galli anima choris supernis iuncta iubi
lat quapp̃ter æ nos exultemus canen
tes. Sacerdotes. Dñe. Quies uerus sacer
dos æ rex summus atq; immensus. Dñe.
lustriã. Vt ubi placere possint sanctis
meritis. tuã. Exul. In exultatione sempi
terne trinitatis. Exul. tuũ. Quem exal
tasti depastore in regem. tuũ. Memto. Fe.
Qui consueuerat matris more totam
refouere plebem. Am. Trinitati ineffabili.
Sacerdotes. Dñe. In lege prisca sed magis

Zürich. ZB. Rh. 97, p. 23

EPISTOLA NVRO
NIMI ADPAN
LAM. DE ALPHA
BETO HEBREORV.

Nudius rethus cum
resimū octauū dec
mū psalmū tibi in
sinuare conarer:
& dicere omnē ma
rale locū ineo cō
phensū. & quomo
do philosophi sole
rent disputationes
fusas in physicam. ethi
cā logicāq; partim.
tā & eloquia diuina

aut de natura dispu
tare vt ingeniosi
& ecclesiastic aut de
moribus ut in pro
uerbis & in omni
bus sparsim libris
aut de logica: pro
qua nrī theologicā
sibi vindicant. aut
in carmeis canticō
rū & euangelius.
Luca aptis sepe ppo
nat: assumat. con
firmet atq; conclu
dat. quę ppe astus
dialectice sunt.

Zürich ZB. Rh. 131, f. 9r

Jonas 3,4

draginta dies. Et niniue subuer
tetur. Et crediderunt uiri ni
niuite in dñō. & praedicauerunt
ieiunium. & uestiti sunt saccis.
a maiore usq. ad minorem. Et per
uenit uerbum ad regem nini
ue. Et surrexit de solio suo.
& abiecit uestimentum suum
a se. & indutus est sacco. & se
dit in cinere. & clamauit.
Et exiit in niniue exore re
gis. & principum eius di
cens. Homines & iumenta.
& boues & pecora non gus
tent quicquam nec pascan
tur. & aquam non bibant.
Et operiantur saccis homi
nes & iumenta. & clament

Ms Z XIV 20

Zürich ZB. Z XIV 20 Nr. 9

Dan. 3,14

donosor ait. Uerene sidrac m
sac & abdego. deos meos non
colitis. & statuam auream qua
constitui non adoratis. Nunc
ergo si estis parati. quacunq hora
audieritis sonitum tube. fistule
& cytharę. sambucę. & psalterii.
& symphonię. omnisq; generis
musicorum: prosternite uos & ado
rate statuam quam feci. Quod
si non adoraueritis. eadem ho
mittemini in fornacem ignis ar
dentis. Et quis ē dꝰ qui eripiat
uos de manu mea. Respondentes
sidrac. misac. & abdenago. dixe
runt nabuchodonosor regi. 19
Non onostet nos de hac re
deri
ce enim dꝰ

Finck Z XIV 20 Nr. 9

Zürich ZB Z XIV 20 Nr. 9

dñs & renouetur afi
suae & non peribu
uidit dñs opera eo
conuersi sunt dei
& misestus est po
dñs dñs noster

LECT LIBRI DEUTE

IN DIEBUS ILLI
Deut 31,22 pscr moyses carmen
cum filios israhel
pcq; dñs iosue fi
Confortare & esto
tu enim introduc
ru ci in terram q
caturs sum. & ego
Postquam ergo sc
scr uerba legis hu
mine atque compleuit prae

Finck Z XIV 20 Nr. 9

Zürich ZB. Z XIV 20 Nr.9

colimus. & ſtatuam auream qua
er exiſti non adoramus'. Tunc
nabucho donoſor repletus eſt
furore. & aſpectus facies illius
immutatus eſt ſuper ſidrac.
miſac & abdenago. Et praece
pit ut ſuccenderetur fornax
ſeptuplum quam ſuccendi ſole
bat. Et uiris fortiſſimis de ex
ercitu ſuo iuſſit. ut ligatis pe
dibus ſidrac. miſac. & abdena
go. mitterent eos in fornacem
ignis ardentis'. Et confeſtim
uiri illi. uincti cum bracis ſuis.
& tyaris. & calciamentis. & ue
ſtibus. miſſi ſunt in medium
[illegible]acis ignis ardentis'. Nam
[illegible] regis urgebat fornax
3,22
[illegible]

Find $\overline{2^{XIV}}$ 20 Nr. 9

ꝯtrariam longissime abuſemeſtrino excedens roſea parua
naſcat. & ꝑpterea multo tēpore ē ab amfemerino. Tertian
tertii aū hoc ē quartani ſecundū iſtā rationē tardior. ē a
tritео quartū omnib. plus habēs partē coleris. tantū
& caloris febris preſtat. & ꝑpt̄ hoc algedinē multū habēs.
quia abiecta ē eis coleris nigri habundantia. ꝑpt̄ hoc dif
ficile cārent. à ſupra dictis omnib. Quomodo ap̄phendi
mi quatuor tēpora febriculę. hoc ē intrā augmētū ſta
tū ſeu declinationē. Intrā febriculę ap̄phendo expri
mū. atq; paruo motu feruoris. in acriorē qualitatē tran
ſeuntis. Augmētū uero extremo qualitatis. & quantitatis
ſupra dictis ſignificantis. ſtatū ex equalitatē declinationē.
& ex diminutione. hoc ē naſcēt. creſc. t ſtat. mutt. hoc ē ſene
ſc. quomodo & creſc. P lacēs noſſe ſpecies febrū. amplius
nēt. quātū. Idē typica. quā quidē periodicā uocant.
emittit. ita & ſinochū. tipica ē formalis. Stant hoc trās
latū ē. qd cotidie laxamētū. tertiane die t quarta. quibus
quasi uulgo cotidiana ſ. uocāt. t tertiana ſ. aut quartana ſ. uel
Emitritica ē. quidupl̄ habeat. tertiane ſ. aū emitritheox
genera tria. Minimi. medii. & maximi. Minimi ē qui poſt
die & nocte. anta padoſi. hoc ē repētionē habeat. Repēti
tioē. dū declinat febris. laxamētū aut pure intermiſſionis.
aut ſordida. t fit rurſus medii. qui tertia quaq; die hoc
laxamētū qd ſupra dixim̄ tribui. & adiuncto ſupra ſcrip

2 R
ti cauſe uiuenti iunctо triduo. quar
dā durtias tribuit. & mox & ia acriu
geni morbi accedentis habēs grauis. & pe
omnib. ſinochus ē. ē iunctio febris. qui
aut ita dat. ut modico fiat. poſſit in
febrū calor ētinuat. Vt incip̄ febris e
porū. aut ualitudo frigore. ut intip
aū intritaicis liberi circulo inhorreſ
poris partes. ndū plene oppreſſo frigo
cunt. ideo inalto ſ. poſſit. t cū ꝑtū cō
quiete qualis eſtu. aut deſinit cū intep
latā teporis naturalis. & tact blandior
ltē febrib. accedentię ſ. quē greci ſittom
ne quib. nulla febris periculoſa ē. Sum
aut captis dolor. aut uentris. aut ſtom
t. aut uentris nimia ſolutio. aut inſt
aut uigilię iuges. aut ſōni turbatio
ſine quib. quarta uis febris fuerit ētēp
de ipſa febrū ſpecie. aliquanta dicen
lū quas exemplaria aliquanta. ante
ſtros. & que reliqua ſt ꝑtin. Quomod
febrū dimiſſionē lapidā extranqui
etorū ſordidā exmitigationē. Que ſſe
tię. Sunt febres ſtrictę. ſſolutę. ſunt c

Zürich ZB.
Z XIV 29 Nr. 11

ittione febricule ce pcedat. cuiusmodi in
at. aliqui hoc fieri negant. stricturam cũ
p dicunt. Nos aũ id fieri manifeste pba
p cardiacos nihil stricture pallentes
oli ẽ stricta. ipsa dura. nisi referam. quo
onib. intelligi sumũ alterũ. an utrius
assiones. ex accessionib. ex diuisionib. ci
mi ẽt cũ ex eis instricture exitus erunt
uerint significande. Ad sensibenda erit pas
io solutionem cõmunib. utq; usq. Quo
dim febricitante. in sudorẽ erũpicũ adue
su magno celerrimo. ut uidea totaq;
ue uaporatio cũ pruritu cutis. ex quodã
dinẽ roboris. ex cã p corp. altera. in sinua
sui p foris sudoris humectationẽ. Deinde
ita humectata. ex laxationẽ tã quã mox
entiã. aut inẽturbationib. febrib. tre
nẽbra p tractans irrumpit. ii. o: FEBRIS CESSA
es. siue instricture. siue solute. siue po
ta. sine frigore. in eque principiũ uehemẽ
p ressionẽ manũ ex limbis cal. dis. donec ele
uendę. At ubi cepit ut incalescere. pau
da sopeuita. donec sudoris trẽp. adue
ui recognita. apud scientiã nẽ. negligen

disparitatis. febrium contrariam naturã efficiunt. mutatio
nes. in extere cause aduent. signũ febrũ uocauẽ. Alii
celeritate pulsus. ultra naturã. ut electuarius. ex. ip
pus. ex asistrat. Alii uehemẽtia. & duricia. ex quidã. uel
li unum tores. ex quib. aliqui solũ pulsus mutationẽ. a
liq. ũ etiã feruorẽ naturalem. signum febricule
posuerunt. Nos aũ quõ in infirmitate mutato. pulsus
ut causarũ irruentiũ ppriẽtate. quorũ adhuc aliqua est
mutationes. & iã p terra febrũ passionib. tribuẽ. ẽtẽ
turalis feruoris. inspirantia. nõ solũ & febres. sed eã ex so
lisua porẽ. aut exercitationis motũ. tegis cibusue. exi
gũt. Addim ut p totũ corp. ex alto atq; agnore naturale
& plurim exilans feruorẽ febrũ. quos greci pyr. & uo
cant. hoc ẽ p eminẽtiã puris. Quo d tẽporis febrẽ habeant. i
sunt multe febres. ex colerũ humorib. quarũ species
quatuor. quę sine dolore. Hec nomina eorũ. synochus.
anfemerin. tritea. ex tertiana. Synochus aũ. qde ẽt in
us. nusq; ã plurima colera. & acerrima. & discussionẽ
habẽ. in eo quo tẽpore. corp. eminẽ refrigerat. nullo
pore. ad sẽnat. acerrime exmulto calore. colerũ. An
femerin ẽ cottidiana. Anfemerin hoc ẽ cottidiana. post
synochen. ẽ. & ipse ex multa colera nascẽt. & transit celeriꝰ.
ita ã ille longissim sinochus. quõ exparua efficit colera.
& uehemẽtia requiẽ cor ꝰ. Insinochiã ẽ habẽ requiẽ

Nomina .iii. febrium

Zürich ZB. Z XIV 29 Nr. 11

corpus fl… fecit &os exspongia…
aqua calid… fauces & manus ac…
…ante fr… ue …
…ertlig… …pus uuculis resoluantur
…ouse frigida pane accipiant & die una &
…ecte una recente luiant & naribs odoris
…s. uelut cardui uel flaudlis fod…
…menta uel eum menta: sisimbriū cocumer…
…le…rū malacrotia flaudla ecmur…
…urrad… laurus folia calami epithi…
…ia que sunt ſtiptica utamur …
…ecuus ea ſuerint assidue commu…
…ecalefaciant & sin…
…imus. ut frigdore …
…ringam… sisuior…
…m testiū… …sustine…
…t. olea …
…od si …
…p… abstinet… …
…ua… …
…stomachum… …
…nel… …
…e sumatur d… …
…m… …
…a sunt …

…cubre declin…
…ssione et…
corpus …
curantur si …
…difficultus …
…sal…, ut …
…dis…
…ou… …
…
…
…

recta tensio: ppt ualida flegmonem. Cm
prostotonē aut cū ceruix flectitur in
id ut pna faciat inprior̄ partes ppt
ualida & quæ lecmonē epistotonsin ē
aut ētraria ei parte dicit ceruicē oma

Hæc cunctis agunt nonuolumtatem patientas:
sed destrictoribus partibus sunt spasmo hæc
sunt signa: uix eger ceruicē mouē frequenter
hoscillationes: & maxime loqui uolentibus cer
uicis nerua dolebunt ceruicē rectā patiunt
modicā extensione atq; duriciā Nam & cū aliqua
difficultate transglutiunt & si os aperuerint
magis plus dolent Aliquotiens auribus impediunt
auditum lingua impeditur & n̄ bene loquuntur..
Et si exspuit dolor accedit Plante quoq dolore
repentinum patiuntur.. At ubi impetus erit tunc
uene & nerui plus dolent ceruicis & musculorū
facies rubore pfundit̄ pigri os aperiunt den
tes dimittunt sudant multum summe manus ac
plante illis refrigescunt pulsum tenuem redu
cū flegmonem idron greci dicunt Sequit
contrictionē branarū humor illis pnares con
cisos fert̄ nonpossunt integre transglut
tire Quidam & illorū alienatio sequit uelo
cem dant spm hē que tetanicis in rectū ma

4v

3R

Quæsunt passiones colerū adiacentes quomodi
discer discernere Sunt colera quomittantur
& dissolutio stomachi Signū est uomitus fluxus
uentris ēturbatio cū quibus dā malis signis
De quib; mox dicimus Accessiones & discensiones eius
passionis intelligimus signis Cū iacent seu at
illuc atque fatigationes erunt atque deffi
quod fit per conflatu stomachū humorū Jtē ci
me manus adque plante eis contra hunt Intel
mus eos inaccessionēs esse Cū aut̄ post uomitū le
res aliquando sint reflationē stomachi ēt sentu
neq; morsū patiuntur intestinorū intelligit m
remisse Catholice aū tā passio ualida est &a
& aliquando simplicit̄ influxantur aliqua
domixta habent ēstrictionē quā nō dolore
aliquē morsū stomachi a cuentris atq; in
norū indicant & ēstrictionis ille manus
plantarū Propria aū in hac parte stomac
est qui laborat & alicuius & intestina quib
cetera pars ēsentit corpori CYRATIO
Colericos aut̄ curare est similit̄ ut cardiac
loco refrigerata atque stratos eos collocar
bemus in ī petū aquā tepidā dabimus qu
greci calados uocant Ubi cessauerit uo
tus his pentus n̄ moueantur quia ex

Zürich ZB. Z XIV 30.6

liuſ tuuſ viuit· Credidit [illegible] homo ſermoni
quē dixit ei ihc· ībat· Jam aut̄ eo deſcen
dente· ſerui occurrerunt ei· & nuntiauer̄
dicentes· quia filiuſ ei⁹ viueret· Inter
rogauit ergo horam ab eis· In qua meliuſ
habuerit· Et dixerunt ei· Quia heri hora
ſeptima· reliquit̄ eum febris· Cognouit er
go pater quia illa ora erat In qua dixit

[illegible] Hec locutus ſum uobis· vt gaudium
meum In vobis ſit· Et gaudiū vr̄m Impleat̄

INNATALEAPLORV· SIMONIS ETIUDAE·
LEC· FP· BF· PA· AP· ADROM

FRS· Scimuſ quō diligentib⁹ dm̄ oma
cooperantur· In bonū· his qui ſecundum
ꝓpoſitum vocati ſunt ſci· Nam quos p̄ ſciuit·
& p̄ diſtinauit conformes fieri Imagini
filii ſui· vt ſit ipſe primo genitus· In mul
tis fratribus· Quos aut̄ p̄ diſtinauit·

Zimel 7 XIV 30.6

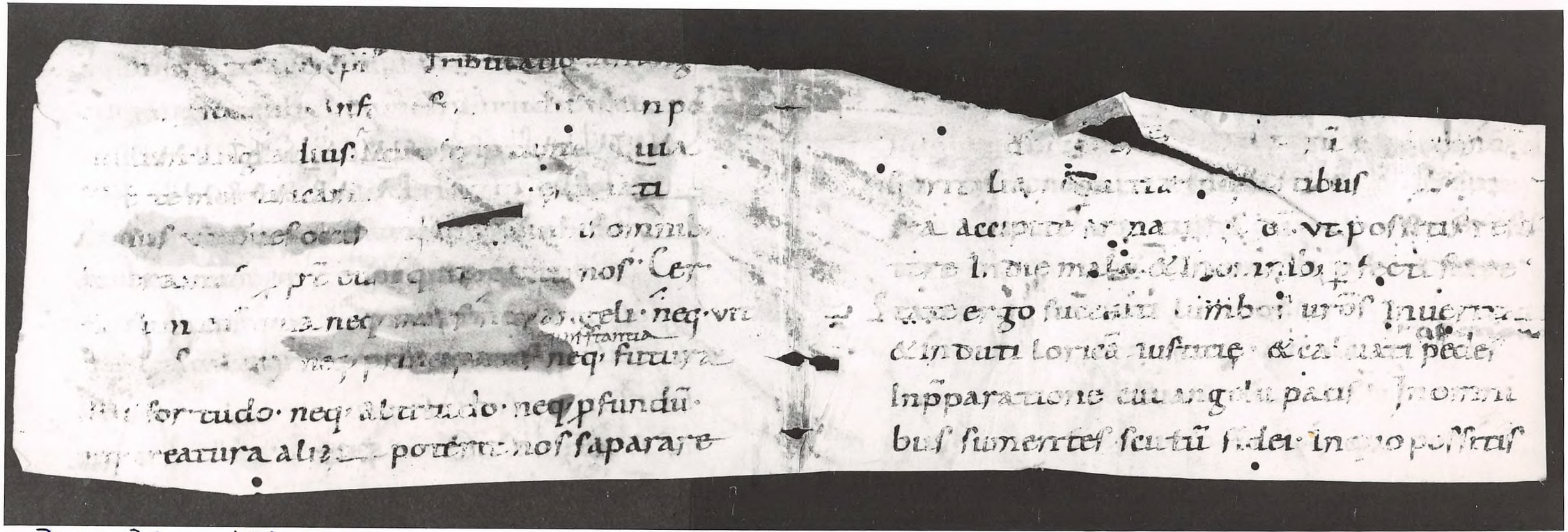

Zürich ZB. XIV 30.6

Zimek 7 XIV 30.6

populi aū dicebant hic est ihū ſ prophēa a nazareth
galileae ⁊ intrauit ihs intemplum dī. & eiciebat
omēs vendentes & ementes intemplo. & mensas
nummolariorum. & cathedras vendentium colum
bas. euertit. ⁊ dicit eis. Scriptum est. domus mea
domus orationis vocabitur. Vos aū fecistis eā
speluncas latronum ⁊ accesserunt adeum ceci

one. bonum est nos hic ee, ſ tres faciamus hic tres
tabernacula. Tibi vnum moysi vnum. &
heliae vnum. Adhuc eloquente. ecce nubes
lucida. obumbrauit eis. ⁊ ecce vox de nube
dicens. hic est filius meus dilectus in quo
mihi bene complacui. ipsum audite. ⁊ au-
dientes discipuli. ceciderunt in faciem suā.

Zürich ZB. Sign. K 122 vom

cogitationes meae cogitationes vrae · neq; viae
vrae viae meae · dicit dns · Quia sicut exaltan
tur caeli a terra · sic exaltatae sunt viae meę a uis
vris · & cogitationes meae a cogitationibus uris ·
Et quomodo descendit ymber & nix de caelo & il
luc ultra non reuertatur · sed inebriat terram &
fundit eam · & germinare eam facit · & dat semen
serenti & panem comedenti · Sic erit verbum me
um · quod egredietur de ore meo · Non reuerte
tur vacuum · sed faciet quecumq; volui · Et pro
speratur in his · a dq; misi illud · Ait dns omps ·

Spm nolite extinguere · p phetias nolite sper
nere · Oma aũ probate · quod bonum est tenete ·
ab omni specie mala · abstinete vos · Ipse aũ dspa
cis scificet vos p oma · & integer sps vester · & a
ma & corpus sine querela · In aduentu dni nri ihu
xpi · seruetur ·

SEQ · SCI · EVĀ · SEC̄OM · MATH ·

In illo temp · Assumpsit ihs petrum · & iac · bũ
& iohannem fratrem eius · & duxit illos in montem
excelsum seorsum · & transfiguratus
illos · Et resplenduit facies eius sicut sol · vesti

Zürich ZB. Z XIV 20 Nr. 10 (= fol. 20r)

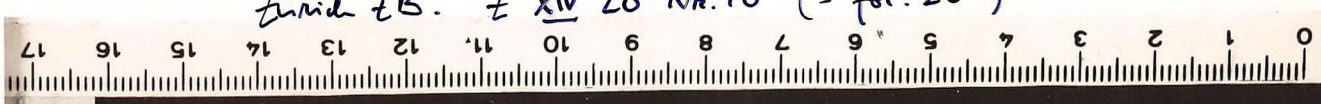

icut uidel errantes · sed conuersi estis
ne ad pastorē & episcopū animarum
trarum · DOMINICA III
i · O bero uos tamquam aduenas &
peregrinos · abstinere uos a carnalib;
ideris · que militant aduersus animā ·
nem estote omn humane creature
opter dn̄ · siue regi quasi p̄cellenti · siue
ibus tamquam abeo missis · ad undic
n & malefactorū · laudem uero bonorum ·
i · Omnes honorate · fraternitatem dili
te · dn̄ timete · regem honorificate ·
u · subditi estote in omni timore domi
s · n̄ tantum bonis & modestis · sed etiam
scolis · hec ē enī grā in xp̄o ihu dn̄o nr̄o ·
mne datum op DOMIN̄ III
mum & omne donum pfectum de
sum ē · descendens a patre luminum ·
ud quem non ē transmutatio · nec u

H3 Z XIV 20

20

Zürich Zentralbibl. Z XIV 20 Nr. 10 (= fol. 20r)

(ähnl. ~~Arg~~ Karlsruhe Arg. XVI, fol 277r)

Gloria in excelsis deo & in terra pax hominibus
bone voluntatis laudamus te benedicimus te
adoramus te glorificamus te ymnum dicimus
tibi gratias agimus tibi propter magnam tuam
gloriam domine deus rex celestis deus pater
omnipotens Domine fili unigenite ihv xpe &
spiritus Domine ds agnus dei filius pa
tris qui tollis peccata mundi miserere nobis
qui tollis peccata mundi suscipe deprecatio
nem nostram qui sedes ad dexteram patris mi
serere nobis quoniam tu solus sanctus tu so
lus dominus tu solus altissimus ihv xpe cvm
sancto spiritu in gloria dei patris a men.

Zürich ZB. Cod. C. 27, fol. 118v

Att. 240

Taf. 20

De auro · vi marchę & quadrans absq vii denariis · Duo calices aurei · uñ absq patena · Tres calices argenti cũ patenis · vñ cruces maiores & minores · iii cap̃ę sũt una sc̃ę martyrũ fẽlicis & Regulę · Ibi s in colar · tertia s gall · xxiiii · casuculę maiores & minores · xi cappę maiores & minores · vii · dalmathicę maiores & minor · vii subtilia · xii · pallia · ix manuteria intexta & uñ alia · xxiii · albę · xvi · stolę · vii cuculla serica cũ balteis · vii fẽbregle ·

Abb. 11. Das sog. Schatzverzeichnis des Großmünsters, fol. 201v

Zürich StB. Car. C. 161

Mohlberg – Homburger, Zs. f. schweiz. Archäol. u. Kunstgesch. 5 (1943)

Audit aultus eius · ORATIO ·

Dirige oculos pietatis tuae superhumilem paupertatis meae personam omnipotens dñe · & circumdanos fidei armis · ut abimiquitatũ sagittis tuti · ualeamus · aequitatem & iustitiam custodire ·

IN FINE PRO OCTAVA

PSALMUS DAVID ·

ALLUIA NE FAC DNE

quoniam defecit sanctus · quoniam diminutae sunt ueritates a filiis hominum ·

VANA locuti sunt unusquisque ad proximum suum · labia dolosa in corde & corde locuti sunt ·

Disperdat dñs universa labia dolosa · linguam magniloquam ·

Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus · labia nostra a nobis sunt quis nostri dñs est ·

Propter miseriam inopum & gemitum pauperum · nunc exsurgam dicit dñs ·

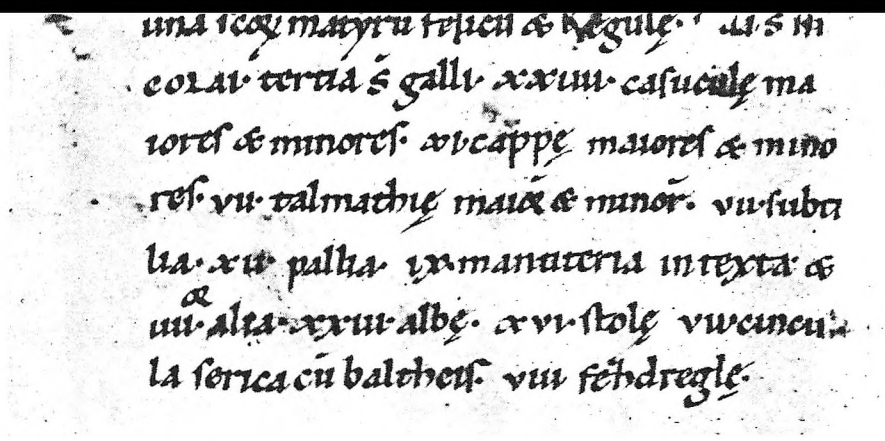

Abb. 11. Das sog. Schatzverzeichnis des Großmünsters, fol. 201v

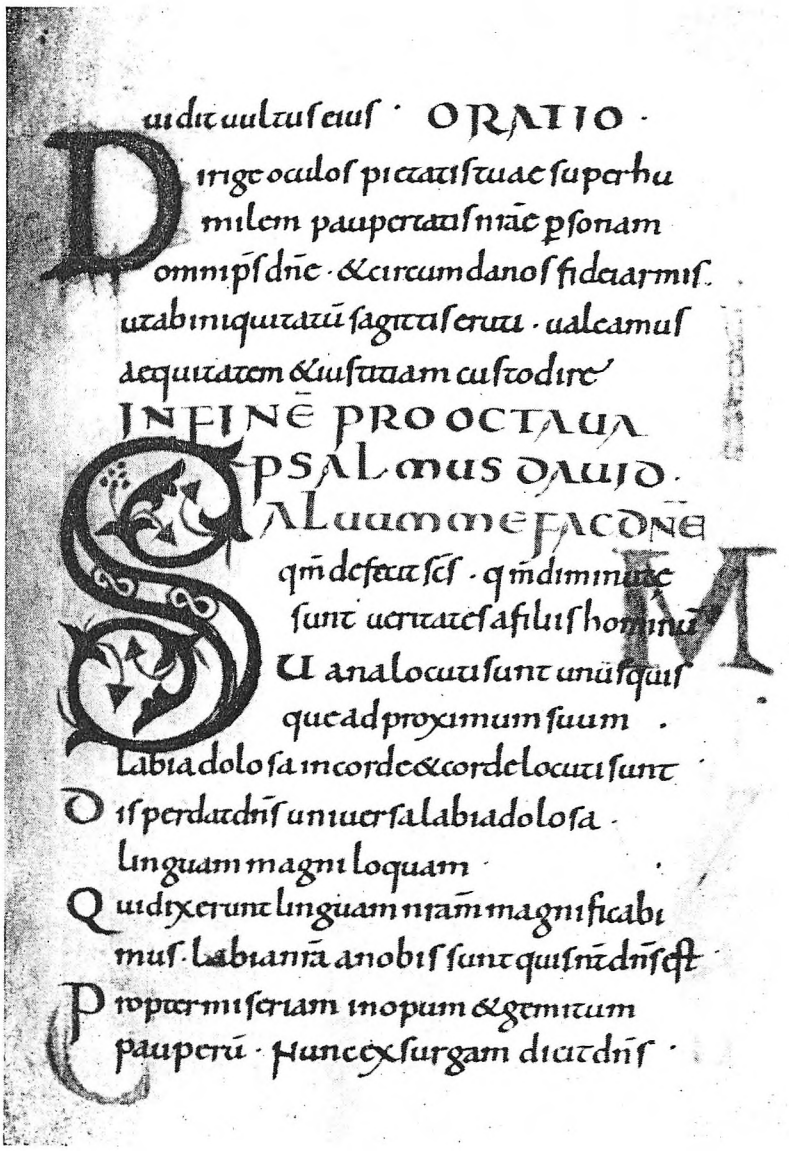

Abb. 12, fol. 10r

DAS ZÜRCHER PSALTERIUM
Zürich, Zentralbibl. Car. C. 161

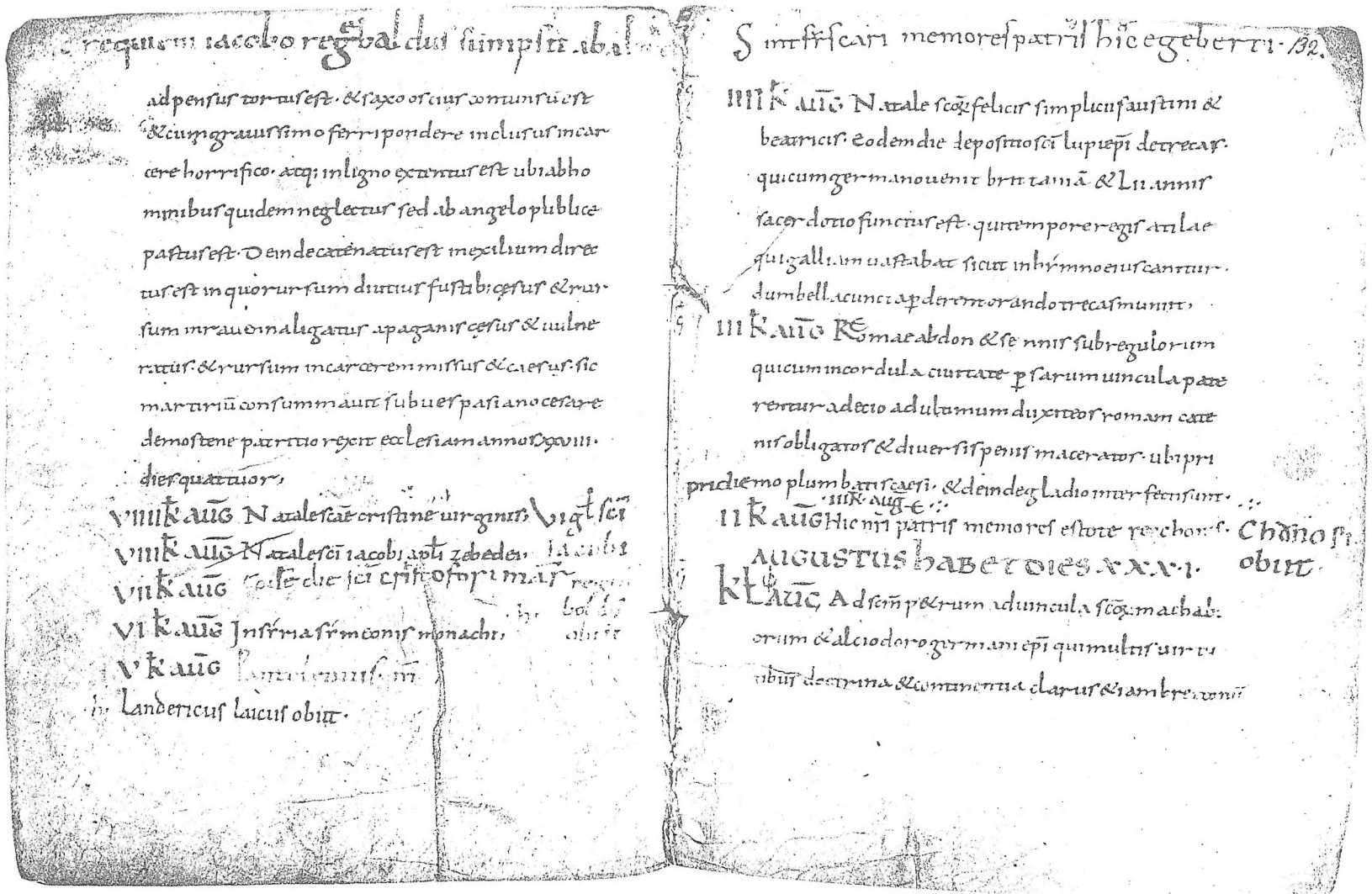

ZÜRICH Zentralbibliothek, MS. Car. C 176, f. 131 v, 132 r. S. IX

Brückner 4, Taf. XVIII

&mane cruri fragio martirium consumarum.
Deinde corpora aq; combusta & in fluuiu ppiecta
sed diuina dispensatione reliqueſunt eoꝝ integre
repte & honore digno condite. Erant aũt nobilio
res inter eos quirion & candidus.

VI IDUS MAR

V IDUS MAR

IIII IDUS MAR Depositio scī gregorii papae,

III IDUS MAR Jn nicomedia natale macedonii pbri.
& patriaꝝ uxoris eius & filiꝝ modesti.

II IDUS MAR Memoria deo stis duab. reliquiarū scōrum martyrum
IDUS MAR felicis & regule. quas hariptē ussione ducis hermanni
heremitus misit. & sibi m̃ duos dentes sibi. huiusmodi

VIII KL. APR Rome natale scī cyriaci qui post lon
gam carceris macerationem quam sub maximi
ano psulit cum sisinnio conciacono suo & larac
do & largo post multa facta miracula in quibus
filiam diocletiani artemiā ipsius rogatu. ade
monio curauit ac baptizauit filiaq; eoꝝ

[illegible] sinita monachoꝝ ibidē destruat. a nullo eoꝝ ultra transeuntes
sed a fratribus ecclesie tuentes pristinae reducantur.
& inferiorum [illegible] tollunt repellantur.

Zürich, ZB. Car. C 176, fol. 119r

ymnus inpalmu

Rex xpe factor omniū redempto

et credentiū placare uotis supplic

x laudibus colentium

Cuius benigna gra creuis p ima

nulnera iurtute solut ar

primi parentis uincula

sideriū tecmen subisti ca

dignat hoc ultissima pati

formula. Ligatus est ut solueret

mundi uinctus ut liberet

spinis coronat ut bona

mala. Crucifixus ut

Zürich ZB. Car. C. 176, f. 112v

Zürich ZB. Car. C 176, fol. 113r

INCIPIT MARTYROLOGIUM BEDE PBRI FELICITER AMEN.
IAN HABET DIES XXXI

K IAN. Octauas dñi & natalis almachi qui iubente alipio urbis prefecto cum diceret hodie octauae dominicae diei sunt cessate a superstitionibus idolorum & sacrificiis pollutis a gladiatoribus ac de causa occisus est & sci Basilii cf

NON IAN. III NON IAN. Rome natalis anastasiae papae & martyris qui xii annos rexit ecclesiam & in cimiterio callisti sepultus est uia appia. Eodem die parisius genouefe uirginis

II NON IAN. NON IAN. VIII ID IAN. Epiphania dñi.
VII ID IAN. VI ID IAN. V ID IAN. IIII ID IAN.

Natale pauli primi heremitae qui a xvi anno usque ad cxm solus in heremo pmansit cuius animam inter apostolorum & pphetarum chorus ad celum ferri a angelis antonius uidit.

p. 144 Niklaus Flüeler - Marianne Flüeler-Grauwiler
Gemeinden des Kantons Zürich 1 (1995)

enkult

die um
ihrte Trans-
n des Papstes
ander und
on Rom nach
Augenzeugen
nch aus Fulda,
gnisse über
llfahrtswesen
keit im Zür-
anken.
ung der Alpen
ringer der
an der Grenze
ibus Alaman-
aten im
lte dort einen
nter den

n Heilungs-
der die Wirk-
e des Heili-
trömte zum
a) herbei.
rschenkte
schmuck, das
igen bewirkte,
erhielt; arme
n geldgierigen
iseproviant

«Als die Leute von den Heiligenreliquien erfuhren, brachten sie ihre Schwachen, Kranken und von vielerlei Gebrechen Geplagten herbei, und sie glaubten, dass diese durch die Fürsprache der Heiligen ihre Gesundheit wiedererlangen würden.»

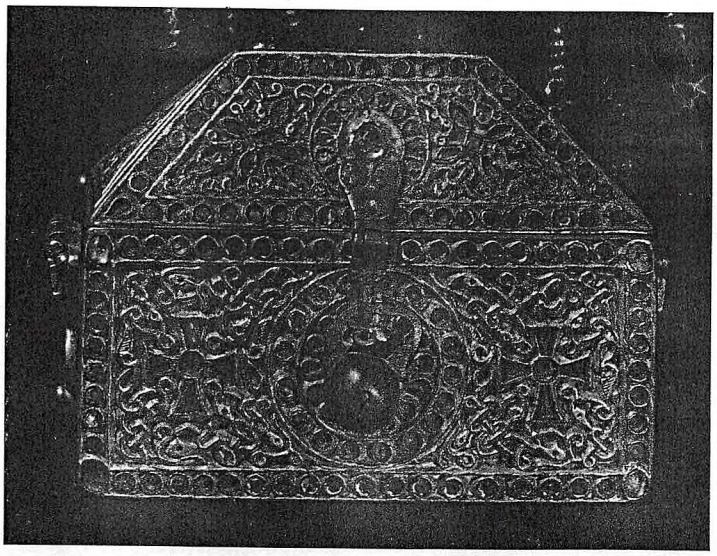

übergeben, um den Zürichsee überqueren zu können, ein Strafwunder zwang den Schiffer zur Einkehr, und er stimmte in die allgemeine Verehrung der Reliquien ein; einer der Gefolgsleute des Grafen Gerold III. (Graf des Zürichgaus, 826–837) wurde von seinem Knecht ermahnt, die Reliquien zu verehren, entschuldigte sich mit einem wichtigen Botengang und kam erst zur Einsicht, nachdem sein Pferd so lange unbeweglich vor der Kirche von Kempraten verharrt hatte, bis er den Reliquien die nötige Ehre erwies und zur Sicherung seines Seelenheils der Kirche einen Acker schenkte. Selbst aus den östlichen Teilen Alamanniens *(de orientalibus Alamanniae partibus)* wallfahrteten Leute nach Kempraten und machten dem Altar Geschenke, darunter nicht selten unredlich erworbenes Gut. Auch Hörige zählten zur Menge der Reliquienverehrer, wie etwa jener, dessen Herr ihn nach erfolgter Heilung der Kirche übergab, der schon sein Bruder als *servus ecclesiae* angehörte. Hinter der Überzeugung, dass Gott durch Vermittlung der in ihren Reliquien gegenwärtigen Heiligen heile, strafe oder Unrecht aufdecke, stand der Glaube an die Allmacht Gottes und an sein stets zu gewärtigendes Eingreifen in den alltäglichen Lebensvollzug.

Das Warnebert-Reliquiar ist ein Tragreliquiar aus dem 7. Jahrhundert. Es enthielt Reliquien der Heiligen Maria und Petrus.

althochdeutscher Sprache bannen, die, bekannt als Zürcher Haussegen (oder Hausbesegnung), in einem in Zürich aufbewahrten St. Galler Codex unter der Überschrift *Ad signandum domum contra diabolum* (Um das Haus gegen den Teufel zu zeichnen) unter medizinischen Rezepten zu finden ist:[27]

Uuola uuiht taz tu uueist / taz tu uuiht heizist
Taz tu neuueist noch nechanst / cheden chnospinci.

Die bannende Beschwörung des Dämons, der hier *chnospinci* (Knösperich, kleiner Wicht, Knirps) genannt wird, lautet übersetzt:

Wohlan Wicht, dass du weisst / dass du Wicht heiss(e)st
Dass du nicht weisst noch vermagst / zu sprechen, du Sprenkel![28]

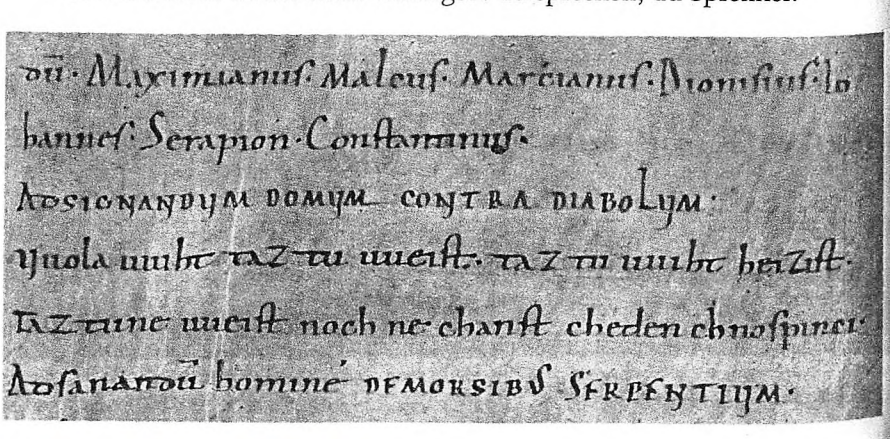

nmelhandschrift aus dem 9. bis 11.
lschrift besteht aus fünf ursprüng-
n und enthält unter anderem Buss-
ones, kalendarische und astrologi-
abellen, ferner das Martyrologium
rabilis, das in Zürich um nekrolo-
rt wurde, und schliesslich eine Rei-
Rezepten sowie Beschwörungsfor-
iesen Rezepten und Formeln, die
fasst sind, steht als einziger deut-
eutsche Zürcher Haussegen.

Zürich ZB. Cod C 176, f. 154r

tor transsionis undenarius octauoloco subrogetur: manifestus sime certe
cognoscimus hocfigurare decemcornua. Quodseptem capita uniuersi
scilicet regnum diaboli. Et hancbestiam cumcapitibus et cornibus iam
fuisse & esse et futurum essepon dubitamus. Quaautsepe iamdiximussiue
septem capita siuedecem cornua non numero sedsignificatione uniuersita
tis posita uidemus. Quę idcircoliquidius ponexplanamus quaainferius
locis eaoportunioribus exponendaesse anobis scimus. Hunc dequo abrisso
t mari ista bestia ascendat uideamus. Et utrum generaliter totabestia an
pars quedam exea ascendat consideremus. Superius iamque p̄misimus abris
sum t mare aliquando inconstabilia dī iudicia. aliquando diuinaeloqua.
Aliquando infernipro funda. Aliquando figurare infideliū cordaxp̄oecclesię
q: contraria. Hocautem locoabrissum t marisponime siueoccultadī iudicia
siue infidelium corda pon inconuenienter accipimus. Hancuero bestiam
inquahunc diabolus huncapiut uelut occisum. id estanchristus. nunc
totum diaboli corpus designatur. Et singillatim insingulis suis par tibus
& generaliter intoto cor de deinde abrisso uiglanta studio ascendere pu
demus. Diabolus iamque quiest pars bestię deabrisso ascendit quia
properante pouissima p̄secutione occulto quidem sedtamen iusto dī iudicio

1176
Bamb. SLB. Bibl. 141. f. 9r

Herrn Prof.
Dr. Rudolf Schützeichel
Potstiege 16
D-48161 Münster

8.7.98

Lieber Herr Schützeichel,

den Züricher Codex Car C 176 habe ich mir einmal angesehen, allerdings keine sehr ausführlichen Aufzeichnungen darüber gemacht. Nach meinen Notizen sind fol. 146^{v} - 240^{r} von St. Galler Händen geschrieben worden, und das gilt demnach auch für fol. 154^{r}. Die beiden Hände, die auf der Abbildung in der Studie von Frau Korsmeier zu sehen sind, gehören ins 11. Jh., die untere (ab *Contra uesicam malam*) in die zweite Hälfte, die obere (und das ist diejenige, die Sie interessiert) in die erste Hälfte. Allenfalls könnte man erwägen, ob die obere Hand nicht schon im späteren 10. Jh. geschrieben hat. Genauer wird man es wohl nicht sagen können, da die St. Galler Schrift sehr konservativ gewesen ist und sich vom späten 9. Jh. bis zur Mitte des 11. Jhs. nur langsam und sehr wenig verändert hat.

Mit freundlichen Grüßen

Ihr

Claudia Nauta Korrespondenz, kurzpapier an einem Wort, Nachr. Akad. Göttingen, I. philol.-hist. Kl. Jg. 1997 Nr. 5

XX. Abbildungen

S. 217

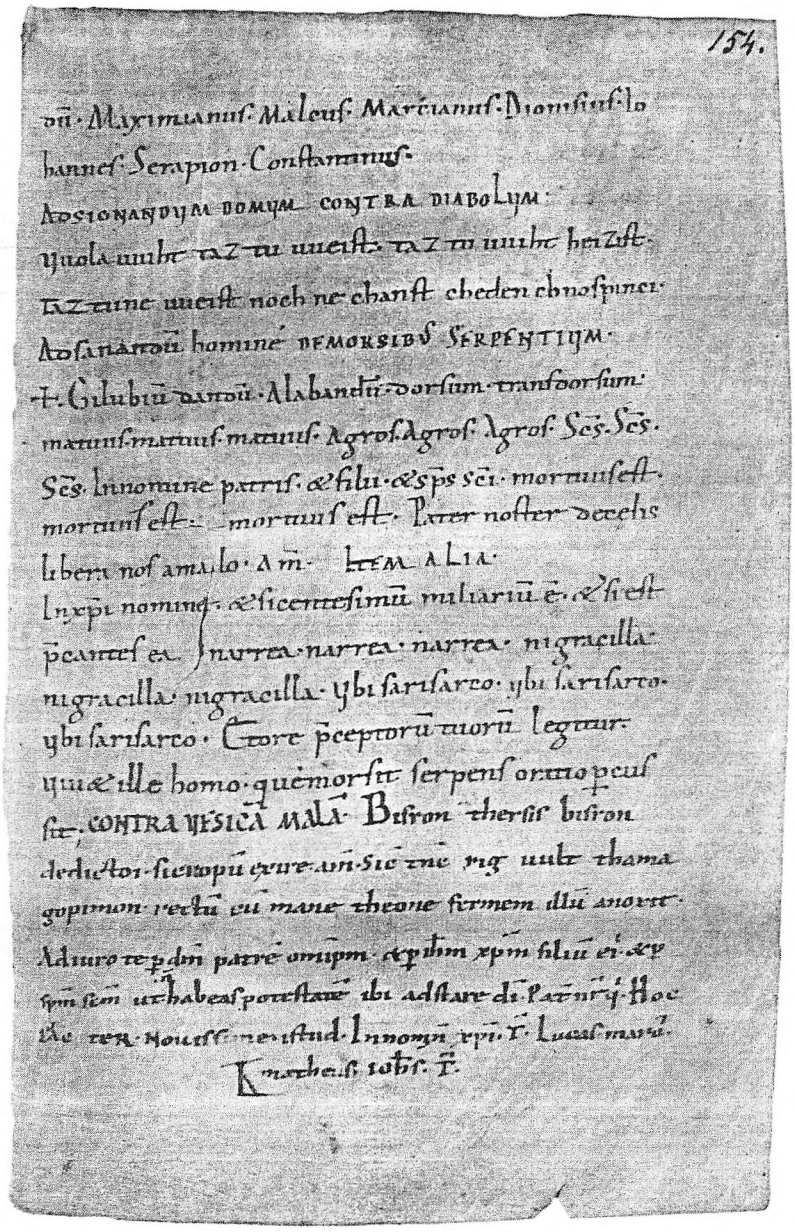

Abbildung 1
Zürich Zentralbibliothek Car C 176, fol. 154r
(mit freundlicher Genehmigung der Zentralbibliothek Zürich)

h uc urna · & un guenta & nimiū breuis

f loresq; am gnę ferre rube roſę ;

D ūresq; & acaſ & ſororū

f ilatriū paciuntur atra ;

C edes (coemptū ſabab) - & domo · yuiaq; fraudis quā tuerisſ lauat .

D iuicus pocietur heresſ ;

D uesne priſco natus abinacho

N ihil interest · an pauper · et infima

D egente ſubdiuo moreris

V ictima nil miserantis orci ·

O mnes eodē cogimur omnium

V ersatur urna · seriusſ · ociusſ ·

S orſ extrema · & nos in aeternum

E xilium impositura cimbae ·

AD XANCHIAM TRALIPTAM ANCILLĀ AMARE

CRIMEN NON FF PRO TREPTICE TETRACOLOS

Nesit ancillae tibi amor pudori
Xanthia phoceu priuſ insolentē

S eruabriseis niueo colore

M outt achillem ;

M outt aiacē telamone natū

F orma captiuę dominum tecmeſſę

A rsit atrides medio in utri umpho

V

Zürich ZB.

Car. C. 154

Hic urna & unguenta & nimiũ breuis
Flore sam̃gine fertur nube rosẽ;
Dũ res & aetas & soror ũ
Filatriũ pacuntur atra;
Coempta labab; & domo · vultuq; flauus quà tiberis lauat.
Cedes & structus in altũ
Diuicias vocietur heres;
Diuesne prisco natus abinacho
Nihil interest An pauper · et infima
De gente subdiuo moreris
Victima nil miserantis orci ·
Omnes eodẽ cogimur omnium
Versatur urna · serius · ocius ·
Sors exitura · & nos in aeternum
Exilium impositura cymbae ·

AD XANTHIAM TRALIPTAM ANCILLÃ AMARE
CRIMEN NON ẼT PROTREPTICE TETRACOLOS

Nec sit ancillae tibi amor pudori
Xanthia phoceu prius insolentẽ
Sic eruabriseis niueo colore
Mouit achillem;
Mouit aiacẽ telamone natũ
Forma captiuq; dominum tenebat
Sed sit atridis medio triumpho

Trinity ZB. Car. C 154

Fine Zentralbibl. Cod. Cas. C 154

Chatelain, Paléographie

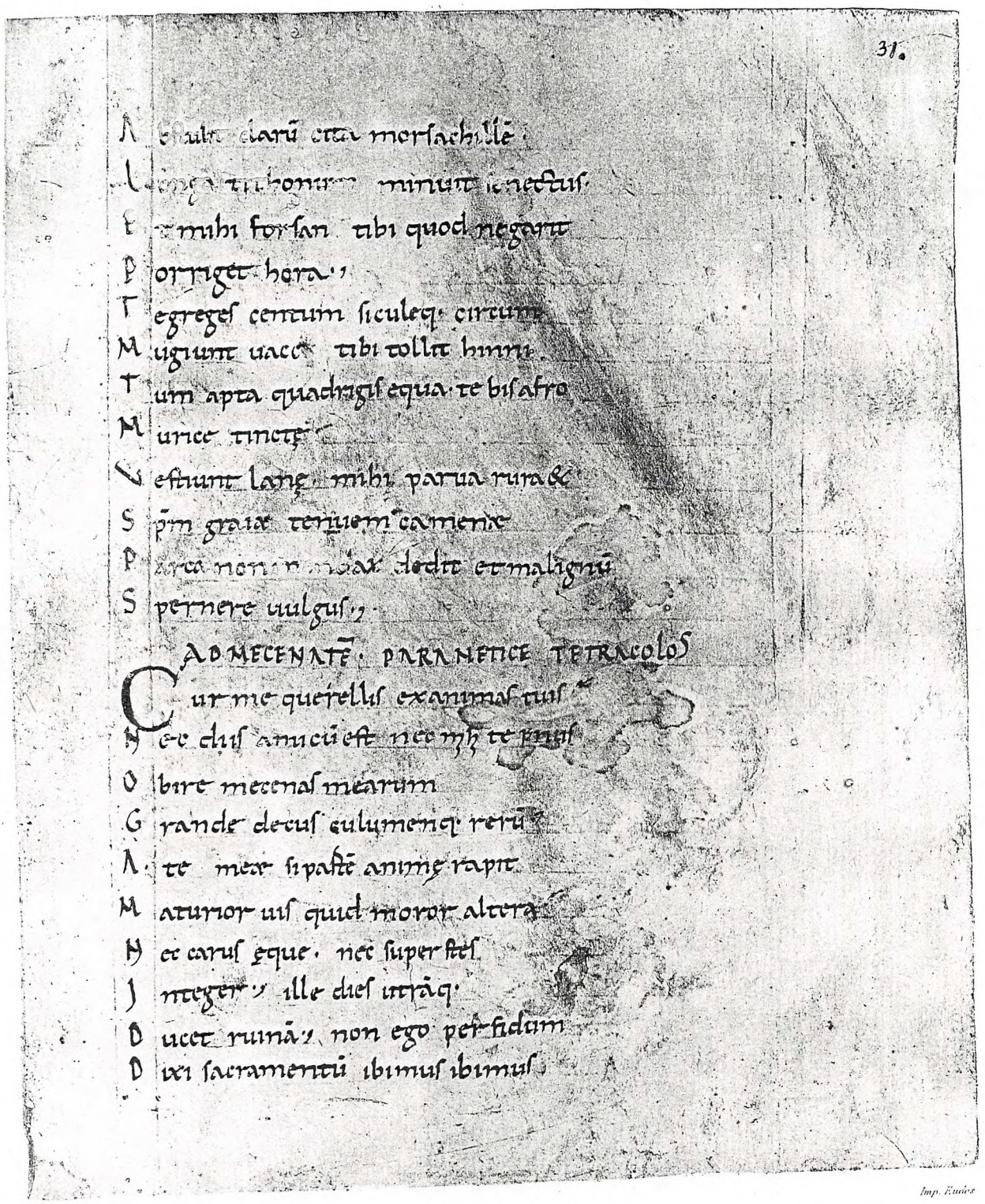

31.

Aeuius clarũ etas mersachillẽ
Troiq; tribonum minuit senectus
Et mihi forsan tibi quod negarit
Porriget hora
Gregesq; centum siculeq; circum
Mugiunt uaccæ tibi tollit hinnit
Cum apta quadrigis equa te bisaltra
Murice tinctę
Vestiunt lanę mihi parua rura &
Spĩn grata tenuem camenæ
Parca non sordidaq; dedit et malignũ
Spernere uulgus

AD MECENATẽ. PARANETICE TETRACOLOS

Cur me querellis exanimas tuis
Nec dius amicũ est nec mihi te prius
Obire mecenas mearum
Grande decus columenq; rerũ
Te meæ sospitẽ animæ rapit
Maturior uis quid moror altera
Nec carus æque. nec superstes
Integer. ille dies utrãq;
Ducet ruinã. non ego perfidum
Dixi sacramentũ ibimus ibimus

Imp. Eudes

HORACE. — *Turicensis C. 154 (s. X.)*

Car.

A
TURECH
BIBLIO
LAUS

Cõmisisse cauet qd pmittere laboret;
Multa sene circũ uenient incõmoda.t. qd
Q uęrit & inuenit miser abstinet ac time inu
Y el qd res amsit timide gelideq; ministrat
Dilator spe longus. iners. auidusq. futuri.
difficilis: querulus: laudator temporis acti
Se puero. castigator censor [illegible]q minorum.
Multa ferunt anni uenientes cõmoda secum.
Multa recedentes adimunt; ne forte seniles.
Mandentur iuuenem partes: pueroq. uirilis:
Semp inadiunctis aeuoq. mouabitur aptis;
Am gitur res inscenis: aut acta referatur.
Segnius irritant animos demissa p aurem.
Quam quę sũ oculis subiecta fidelibus. &q.
Ipse sibi tradit spectator. ntamen intus
Digna geri pmes inscenã. multaq: tollet
Ex oculis. quę mox narret facundia presens
Ne pueros coram populo medea trucidet.
Aut humana palam coquat exta nefarius astur;
Aut in auem pene uertatur. cadmꝰ in anguem;
Quod cumq. ostendis mihi sic. incredulus. odi;

Zürich ZB. Car. C 154

Fine 7B Can. C 154

Zürich ZB. Car. C 154, f. 71r

D auperis ingenui querebar applorans tibi
S imul calentis in uere cundus df
F eruidiore mero arcbana pmorat loco;
Q uod si meis inæstuet p cordius
L ibera bilis uthec ingrata uentis diuidat
F omenta · uulnus nil malu leuantia
D esinet inparibus cessare summotus pudor;
V bi hec seueris te pala laudaueris
I ussus abire domu ferebar incesto pede
A d non amicos · heu mihi potes etheu
L imina dura · quibus lumbos & infregi lar.
N unc gloriantis quā libet mulierculā
V incere mollitia amor lyeisci me tenet
V nde expedire n amicor queant
L ibera consilia · nec commelie graues;
S ed alius arbor · aut puelle candide
A ut teretis pueri longa redonantis comā

Quid tibi uis mulier nigris dignissima barris ·

P auperis ingenui querebar applorans tibi
S imul calentis inuerecundus dñs
F eruidiore mero arcbana pmorat loco;
Q uod simeis inæstuet pcordijs
L ibera bilis uthec ingrata uentis diuidat
F omenta · uulnus nil malu leuamina
N esinet inparibus cessare summotus pudor;
V bi hec seuerus tepala laudauera
I ussus abire domu ferebar ineesto pede
N d non amicos · heu mihi potes ecbeu
L imina dura · quibus lumbos & infregi lar
N unc gloriantis quā libet mulierecula
V incepe mollitia amor lyciscı me tenet
V nde expedire n amicor queant
L ibera consilia · nec contumelie graues;
S ed alius arbor · aut puelle candide
N ut teretis pueri longa redonantis coma

Quid tibi uis mulier nigris dignissima barris

Zürich ZB. Car. C 154

Zürich ZB Cas. C. 154

Hido laborū ꝓtulit inscium
Verniq; iam nimbis remotis
Insolitos docuere nisus
Veteri pauentem; max inouliæ
Demisit hostem uiduus impetus
Hunc impelluctantes dracones
Ingens amor dapis atq; pugnæ
Qualē ue letus caprea pascuis
Intenta fulue matris abubere
Iam lacte depulsū leonē
Dente nouo peritura uidit
Videre rapidos fubalpibus
Diruū gregatæ uindelici quibus
Mos inde deductus ꝑomne
Tempus amnomō sacrū
Defensus obarmet querere distulit
Hesperie sospes tomnix seddiu
Lassoq; uictrices caperet
Consilius iuuenis reuictæ
Sensere quid mœstique dolet
Nutrix fausti sub penetralibus

Zürich ZB. Car. C 154

find ƒB Can. C 154

Seu rixam & insanos amores
Seu facilem pia testa somnum
Quocumq; lectum nomine massici
Serua. mouen digna bono die
Descende coruino iubente
Promere languidiora uina
Non ille quamquam socraticis madet
Sermonibus te negleget horridus;
Narratur & prisci catonis
Saepe mero caluisse uirtus
Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerumq; duro; tu sapientium
Curas. & arcanum iocoso
Consilium retegis lyaeo
Tu spem reducis mentibus anxiis
Viresq; & addis cornua pauperi
Post te neque iratos trementi
Regum apices & militum arma
Te liber & laetis decorat uenus
Segnesq; nodum soluere gratiae
Vultusq; pducent lucernae:
Dum recidens fugat astra phoebus.
ADDIANAM LVCIFERAM.

Zürich ZB. Car C. 154

Finde Jundschlöß. Can C 154

Terruit gentes grauis ne rediret
Seculum priscae noua monstra questae
Omne cum protheus pecus egit altos
Visere montis
Piscium et summa genus haesit ulmo
Nota quae sedes fuerat columbis
Et superne quo pauide natarunt
Aequore dammae
Vidimus flauum tiberim retortis flauum
Littore etrusco uiolenter undis
Ire deiectum monumenta regis
Templaq; uestae
Iliae dum se nimium querenti
Iactat ultorem uagus et sinistra
Labitur ripa iouis non probante uxore
Martius amnis.
Audiet ciues acuisse ferrum
Quo graues persae melius perirent
Audiet pugnis uitio parentum
Rara iuuentus.
Hinc uocet diuum populus ruentis

Zürich ZB: Cod. C 154

Zürich Zentralbibl. Cod. Car. C 154

tionē phibita et immundiciā· ceteraq· uitia grauiaq· acto· nos aūt dicim⁹
grauiaq· acto· in hoc loco nonita ē nominata· iuxta qua grauia agim⁹ do·
Sed iuxta qua grauia· siue grauiora et falsi apud homines appellamur· decet
eni xpianū sermone sale ee conditu· ingratia apud audientes habeat·
Hoc aūt sentire intelligentes quod omis formicator· aūt auarus aūt im
mundus quod ē idolorū seruitus· nonhabet hereditate inregno xpi
& dei· Notandū quod sex uicia sup̄ phibitis· formicatio· immundicia· auā
ricia· turpitudo· stultiloquio· scurilitate· nunc tamū tria posuerit· for
micatione· immundicia· auaricia· quib· qui fuerit obnoxius hereditate
inregno xpi et dei habere nonpossit· Siem ista stultiloquiū et scurrilia alienā
essent aregno dei· quomodo tres quos specialiter separem· uidet̄ sententia
ee crudelis nonignorare imbecillitatē fragilitatis humane· cui & iam
pridē nos dicta damnarent· qui eni insermone labit̄ nonpfectus ē uir·
Qui uis eni aliquis a formicatione· immundicia· atq· lasciuia alienus sit·
tamen si stultiloquus & scurra fuerit nontenebit eū locū que possessu
rus erat· si hec uitia nonhaberet· Respondeat quis esto stultiloquiū scur
rilitas non eunde habeant reatū· qua formicatio· immundicia & auā
ricia· Numquid non & turpitudine· cū trib· superiorib· debuit no
minare· adqd dicendū turpitudine hic significare abscondita co
gitationū· cū inflammant̄ sensus nri ad libidine· et carnis titillatio
ne· anima ignita succendit̄· et nihilomin⁹ dei timore & mentis iu
dicio refrenat̄· Denīq· & iam sup̄ absq· turpitudine tria part̄
appellauit dicens· Formicatio aūt & omis immundicia aūt auari
cia nec nominet̄ inuob· & demceps turpitudo cū stultiloquio
& scurrilitate numerata ē· & quomodo stultiloquiū· scurrilitas·
sic et ista turpitudo nonpdit nec inp̄petuū excludit aregno·

Zürich ZB. Rh. 32, p. 113

Cernens ingecta plurimos diuersarum scripturarum mrsticos sa
gaciter p quirere sensus · eorumq· tropicos mauelle decerpere
fructus · hunc ex multis unum allegoriarum floribus · plenum
curaui colligere librum · & demagnorum tractatibus platisq· ser
monibus patrum · id est · Hilarii · ieronimi · Ambrosii · augustini · cy
priani · cirilli · gregorii · uictoris · fulgentii · iohannis · cassiodori ·
eucherii · tychonii · isidori · figuli · bede · primasii · & decem uel legen * lege cauas.
dis · pelagii · et origenis · quasi demagnis fluminib; peliq; gurgi
bs inmodicos riuolos parc̃ diminuat̃r · parc̃q; extra breuiator.
Ut siqs nocua ita uinu̇ pressus ignauia · ut insacris litteris p
pria nequeat sudore querere multa · Hunc anobis excerpta una
q; conpacta satis̃ ruminare n̄ desinat modica · quia lectionis sa
cre cognitio imbecillis baculu̇ · neruosis arma ministrat hostiu̇
subdolas fortit̃ p̄mit insidias · et uictorib; ꝑternas feliciter p̄mit
tit coronas · Ideo ueluti ferculum uarijs delicijs plenu̇ hunc
nos diligenti lectori · modicu̇ adponim̄ libru̇ · ut cu̇ hoc ambrosiu̇
plato mentis pbauerit gustu̇ ind̄ijarum scripturarum se exercens
latissimo campo sagacit̃ plurimu̇ domini p quisat eloquiu̇ · &
uelud dificu̇ uuificuq; amplectat̃ animę cybu̇ · Cuius consor
tat̃ edulio et instanti prudentior · & in futuro seculo uiuat felicior ·
& hoc anim aduertendu̇ quia sicut temporib; & dieb; cuiusmodi
sta uerbis uel actionibus inhoc comtas libro apostolox uel ꝓphetaru̇
cu̇ euangeliaru̇ concordantes utilit̃ posite s lectiones · Quaru̇ con
cordias optulante diuina gratia in expositionis euangelii calce ·
ubi oportune uidero nectere necta · Ut quomodo sibi inuicem con
cordi uoce lectiones respondeant temporib; dieb; actionib; q;

Zürich ZB. Rh. 32, p. 53

uenirem⁹ ut ⁊ minus redemptoris nr̄i p̄dicatio ⁊ primus re
pulsa · gentiles populos · quasi extraneos quęreret · ⁊ quod
iudeis fiebat intestimoniū · hoc gentibus gratię ēet in ere
mentū; Erant & eū tunc qui de iudea uocandi essent · & de
gentib · uocandi non essent; nā & miraculis apostoloru̇ p̄dican
te petro legimus · & prius hebrǽorū̇ tria milia · & postea
quinq · milia credidisse · Et cū apostoli p̄dicare gentib · in
asia uoluissent · ꝓs p̄m phibiti ēe memorantur · Et tamen
ipse ſps quipriuſ p̄dicatione ēm phibuit · hanc asianoru̇ cordi
bus ꝓ modū̇ infudit; Nā diu ē quod asia iam cuncta credi
dit · Et ideireo prius phibuit qđ ꝓ modū̇ fecit · quia tunc
mlla erant quasi uandi non erant · Tunc in illa erant
qui nec dū aduersa reparari merebantur; sed tamen uti
ne inter eis p̄dicationis officiū subtrahitur · ne mereren
ne grauius de contempta p̄dicatione iudicari; subtili ergo tur
ce occulto q · iudicio · quorundā auribus p̄dicatio seā subtrah
tur · quia suscitari ꝓ gram non merentur; Vnde fratres
necesse ē dilectissimi · ut nomne quod agimus omnipo
tentis sup nos dñi consilia occulta timeamus · ne dum mens
nra exterius fusa · alia se uoluptate non reuocat · intus
contra eam iudex terribiliter aduersa disponit; Quod
bene psalmista intuens ait, Venite & uidete opera dñi
quā terribilis in consilius sup filios hominū; Vidit namq ·

Zürich ZB. Rh. 64. fol. 13v

Wirzburg

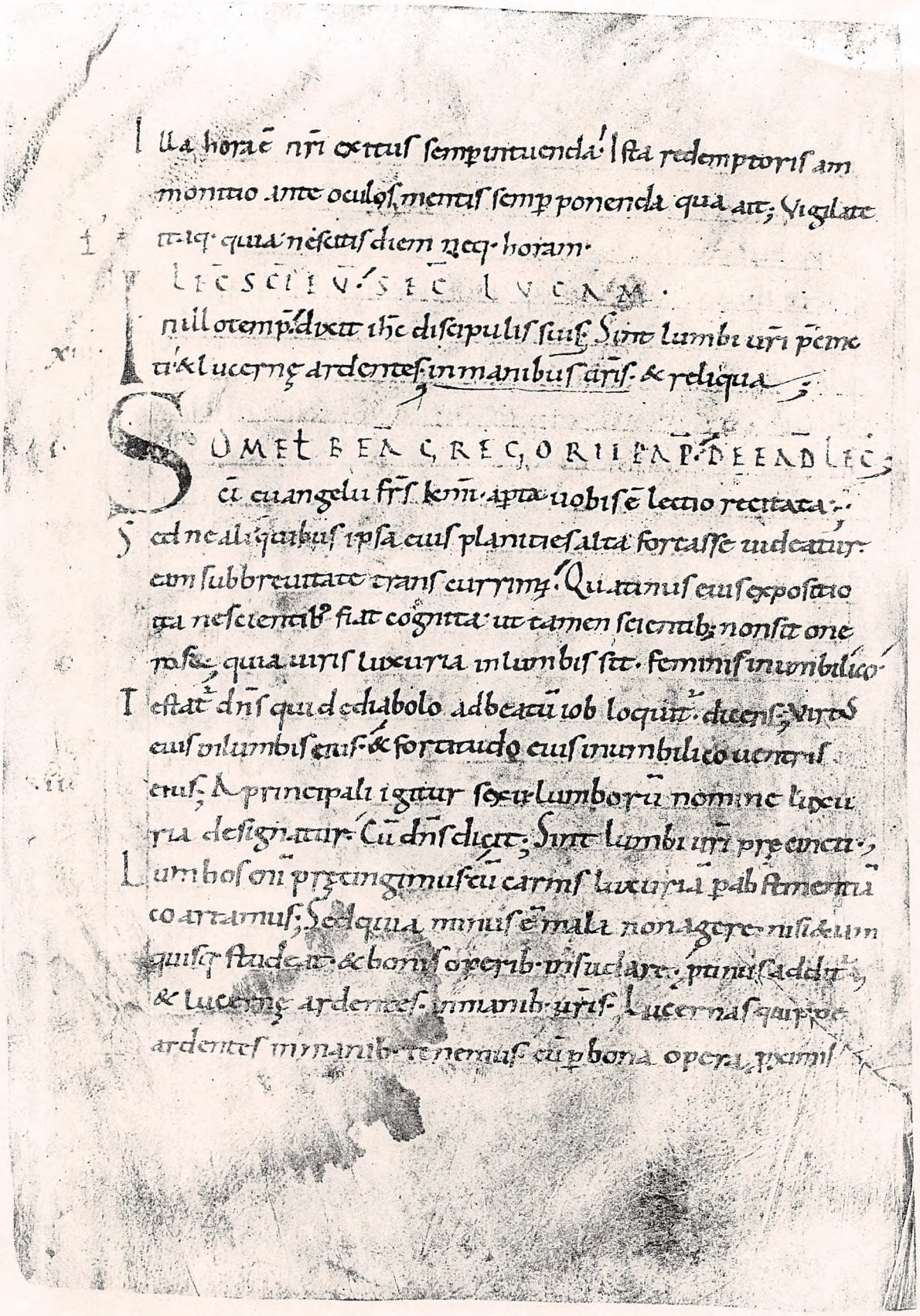

Illa hore nri ortus sempuenda Ista redemptoris am
monitio ante oculos mentis semp ponenda qua ait; Vigilate
itaq; quia nescitis diem neq; horam.

LECTIO SCI EVG SEC LVCAM.

In illo tempe dixit ihc discipulis suis Sint lumbi uri pcinc
ti & lucerne ardentes in manibus uris & reliqua.

SUMET BEA GREGORII PAP DE EAD LEC;
cu euangelu frs kmi apta uobis e lectio recitata.
Sed ne aliquibus ipsa eius planities alta forte esse uideatur
eam subbreuitate trans curramq. Qui tanus eius expositio
ita nescientib fiat cognita ut tamen scientib; non sit one
rosa; quia uiris luxuria in lumbis sit. femmis in umbilico
Testat dns qui de diabolo ad beatu iob loquit. dicens; Virtus
eius in lumbis eius & fortitudo eius in umbilico uentris
eius; A principali igitur sexu lumboru nomine luxu
ria designatur. Cu dns dicit; Sint lumbi uri pcincti;
Lumbos on pcingimus cu carnis luxuria pabulu ne mi
co arcamus; Sed quia minus e male non agere nisi & um
quisq; studeat & bonis operib; insudare; premisit addit;
& lucerne ardentes in manib; uris. Lucernas quippe
ardentes in manib; tenemus cu p bona opera; quas

ZÜRICH Zentralbibliothek, MS. Rh. 64, f. 42 v. S. X

Bruckner, Scriptoria medii aevi Helvetica 4, Taf. XIX

iste cruentas manib; abstract' a facie tanet' iss suspensus paralitic' eras ibi confessus est ibi sanat' est ibi audire meruit. hodie mecu eris in paradiso. Quid hoc quis tanta bonitate dī dicere. Quis estimare sufficiat' de ipsa pena crimin' spuente ad pmia uirtutis. Idcirco aut omps dns electos suos inquib; dā lapsib; cadere p̄misit. ut alius in cul pa iacentib; sic toto corde ad eu' consurgunt. spe uenię recipere. & eas plamenta pęnitentię sua pietatis apperiret. Exercean' ergo nos metipsos in lamenti sextinguam' fletib; & digni fructib; pęnitentię fructib; exhibas. Tempora indulta n̄ pereant. quia q' multos a sus iniquitatib; ita sanatos aspicim'. quid aliud quā sup̄nę mis̄ricordię pignus tenemus. Explicit HOMELIA. xx.

IN ASSUMPTIONE. SCE MARIE. LEC. SCI. EUANG SEC. LUCAM. In illo tēp̄. Intrauit ihc in quod dam castellū. & mulier quędā martha nomine. excep̄it illū in domū suā; Et huic erat soror nomine maria; Et reliq'. Omelia uenerabilis bede pr̄sp̄ter. de eadem lectione;

Hęc lectio fr̄s karissimi pulcherrima ratione. dilectione dī & rerum rebus & uerbis designat. ut intellegere ualeat dilectio uestra. Nā cum intrasset ihc in quod dā castellum. mulier quędā martha nomine. excep̄it illum in domū suā. Et huic erat soror. nomine maria; quę etiā sedens secus pedes dn̄i. audiebat uerbū illius.

Zürich ZB. Rh. 64, f. 80v

quippe agnū co[illegible] medim' · qui in sacramento modo domini
cū corpus accipim' · quando adhuc abinunce nr̄as conscientias
n̄ uidem', que tam̄ carnes igni assande sunt · quia numq̄ nr̄
dissolute carnes quas aqua coxerit · quas uero ignis sine aqua
excoquit roborat, Carnes itaq; agni nr̄i ignis coxit · quia
eum ipsa uis passionis illius ad resurrectionē ualentiore
reddidit · atq; ad incorruptionē roborauit · Qui enī ex mor
te ēualuit · uidelicet carnes illius abigne duruerunt,
Unde etiā p psalmista dic̄, Exaruit tuc quasi testa uirtus mea,
Quid nāq; testa ante ignē · nisi molle lutū · sed ei exigne
agit ut solidet, Uirtus ergo humanitatis ei uelut testa
exaruit · quia abigne passionis aduersitatē incorruptionis
creuit, Sed sola redemptoris nr̄i p̄cepta sacramenta ad
uetā sollemnitatē mentis n̄ sufficiunt · nisi eis quoq; &
bona opera iungant, Quid enī pdē corp' et sanguē illius
ore pepere · et ei puersis contraria moris, Unde bene
adhuc ad comedendū subdit, Et azimos panes cū lactu
cis agrestib;; panes quippe sine fermēto comedit · qui rec-
ta opera sine corruptione uanę gl̄e exercet · qui man
data misericordię sine admixtione peccati exhibet · ne
puerse diripiat · qđ quasi recte dispensat, Hoc quoq; pec
cata fermētū bonę suę actioni miscuerant · quib; ppheta

Zürich ZB. Rh. 64, fol. 91v

indigunt · tunc cogitare cepit qđ despītalib · amisit · Pauperes
ergo & debiles · ceci & claudi uocant & ueniunt · qa infirmi
quiq; atq; in hoc mundo despecti · plerumq; tanto celerius uo
cē dī audiunt · quanto & in hoc mundo nī habent ubi delectent ·
Quod bene amalechitarū puer ille egiptī designat · qui ama
lechitis p̄ dantib · atq; currentib · eger remansit in uia · fame
sitiq; aruit · quē tamē dauid inuenit ei cibū potūq; p̄buit ·
Quibico cū alescens dux factus ē dauid · cū uantes amalechitas
reppert · & eos qui se debilē relinquerant cū magna fortitu
dine p̄straut · Amalechita quippe populus lābiens uocatur ;
Et tq; d p̄ lambientē populū nisi mentes secularū uocant · quę cer
rena cuncta ambiendo quasi lābiunt · dū solis temporalib · de
lectant ; · quasi enim p̄ p̄ls lambiens p̄ dam facit · dū terrena dili
gentes lucra de alienis damnis exaggerant · Sed puer egip
tius eger in uia relinquit · quia peccator quisq; dū infirmari
ab huius mundi statu cepert · mox secularib · mentib · in despe
ctū uenit · quē tamē dauid inuenit · ei cibū potūq; p̄bet · qa
manu fortis dns abiecta mundi in despient · Et plerūq; eos q sequi
mundū minime ualentes · quasi in uia remanent · a domo ris
sin gratia cū erut · eisq; uerbi cibū potūq; p̄bet , & quasi ducē
sibi in uia eligit · dū sic oscitā p̄ dicatores fac ; dū enim xp̄m pec
cato ſt cordib; infer · quasi dēt sup hostes ducunt · qui cū in a

Zürich ZB. Rh. 64, fol. 169v

ptimescere debeat. neuob pquorundā uīor actuū recē pensacione
sit datū. neu dex q̄ hic bona exteriora restituit. arecribucione
boni interni repellat. Nehonor hic uel diuicię ñ adiuūtū uirtutis
sed remuneracio sit laboris. Ecce enī dū dr̄ recepisti bona in uita
tua. in dicat. & diues iste boni aliquid habuisse. excq̄ in hac uita bo
na reciperet. Kursūq; dū lazaro dr̄. q̄a recepit mala. p fecto monstrat
& lazarū habuisse malū. aliqd pqd purgaret. Sed mala lazari
purgauī ignis in opię. & bona diuitis remuneratī felicitas transe
untis uitę. illū pauptas afflixē & ēsit. istū habundancia remune
rauī & repulit. Qui cumq; ergo in hoc sęto bene habeat. cū uos bo
na egisse recolitis. ualde deipsis ptimescite. ne ē cessa uob pspertas
eorundē remuneracio sit bonor. Et cū quoslibet paupereś ñ nulla
reprehensibilia ppetrare ēspicitis. nolite despicere. nolite desperare.
q̄a fortasse qd supfluitas tenuissimę prauitatis in q̄nat. caminꝰ
pauptatis purgat. Deuob omnino ptimescite. q̄a ñ nulla aeiū
mala acta. pspera uita secuta ē. de illis uero sollicite pensate. q̄a
eorū uita magistra pauptas eruciat. quousq; ad rectitudinē pducat
S eqt. Et in his omnib. intuios æthos chaos magnū firmatū ē. ut hi
q̄uolunt actuos transire ñ possint. neq; inde huc tranmeare.
Q ua in re ualde querendū ē q̄modo dicat. hi q̄uolunt actuos tran
sire ñ possint; Quia enī hi q̄ in inferno s. ad beatorū sortē transire
cupiunt. dubū ñ ē. Qui uero iā in beatitudinis sorte susceptī s

Zürich ZB. Rh. 64, fol. 202r